

243-244 OPUSCULUM DUODECIMUM.
APOLOGETICUM DE CONTEMPTU
SAECULI. AD ALBIZONEM EREMITAM ET
PETRUM MONACHUM

ARGUMENTUM.

In hoc libello miserabilem suo tempore religionis statum quotidie in deterius prolabentem, ob monasticae disciplinae contemptum, omni animi contentione deplorat. Invehitur in monachos, qui cum mundo se nuntium remisisse profiteantur, mundanis tamen fluctibus, et negotiis irretiti teneantur. Queritur apud eos nullius auctoritatis esse leges, et instituta Patrum: quippe cum pecuniam, quam seorsum habere sub gravissimi sacrilegii poena prohibentur, nihil veriti singuli possideant, et passim quaerant. Exaggerat eorundem levitatem et inconstantiam, quod non in cella, ut debent, permaneant: sed passim ubique evagentur, unde fiat ut in gravissima peccata prolabantur. Detestatur superbiam et arrogantiam, quod speciosis vestibus utantur, quodque sint popularis aurae per fictam probitatem affectatores. Tum externas occupationes et saecularium negotiorum moles, quibus se implicant, graphice describit, et ante oculos ponit. Tandem concludit eosdem obsecrans, ut si suae salutis curam habent, omnino se a saeculo subtrahant, et re ipsa, non specietenus, se mundo abdicasse omnibus palam faciant.

[APOLOGETICUM DE CONTEMPTU SAECULI.]

CAPUT PRIMUM. *Queritur de monasticae disciplinae lapsu.*

De contemptu saeculi hujus, fratres charissimi, Albizo videlicet venerabilis eremita, et Petre de mundi rhetore jam Christi philosophe, saepe, ut nostis, familiari quodam studio disputare soliti, tum de nostra ipsorum imperfectione doluimus, tum etiam de nonnullis hujus sacrae militiae fratribus per abrupta vagantibus conquesti sumus. Ad tantam quippe faecem quotidie semetipso deterior mundus iste devolvitur, ut non solum cujuslibet sive saecularis, sive ecclesiasticae conditionis ordo a statu suo collapsus jaceat, sed etiam ipsa monastica disciplina solotenus, ut ita dixerim, reclinata, ab assueta illa celsitudinis suae perfectione languescat. Periit pudor, honestas evanuit, religio cecidit, et velut facto agmine omnium sanctarum virtutum turba procul abscessit. Omnes enim quae sua sunt, quaerunt (**Philipp. II**), et contempto coelesti desiderio, terram insatiabiliter concupiscunt. Et quia sub ipso mundi fine postmodum inhiare non desinunt, quasi post alta pelagi in littus evecti, terram remigio inaniter pulsan, dum adhuc pervicaces navigare festinant. Et cum laborandi finis procul dubio quies sit, quibus ultro quiescendi locus offertur, supervacuo laboris studio poenaliter fatigantur.

CAPUT II. *De monachis, qui ad ea, quae reliquerant, revertuntur.*

Sed esto, ut filii hujus saeculi in fluctivaga saecularium procellarum inundatione versentur, et nunc semina, quibus propensius oblectantur, aspergant, ut non quas voluerint, postmodum fruges metant. Quid enim mihi, juxta Apostolum, de his qui in mundo sunt, judicare? (**I Cor. V.**) Nos autem, qui mundi abrenuntiationes dicimur, qui terreni fluctus naufragium evasisse gloriamur, cur ad illud denuo, velut **245** quodam vertice violenter absorbente relabimur? Cur ad ea, quae pro divino amore contempsimus, retrogradis nitentes gressibus, male aestuanti desiderio recalemus? Cur non veremur illud inhonestae ambitionis importunitate repetere, quod neque terrena jura, neque divinae legis auctoritas vetuerat possidere? Porro nos fecimus, ut a nobis juste possessa jam nostra non fierent, et quae nostri juris erant, in alienum dominium translata prodirent. Quod ergo consilium fuit in tam periculosum nosmetipsos certamen adducere, ut contra omnium humanarum divinarumque legum decreta, quarum videlicet pace fruebamur, nunc necesse sit dimicare? Nos siquidem minime laccessiti ultronea temeritate bellum movimus, et nunc contra sacrae Scripturae sententias configere non timemus.

CAPUT III. *Quod minus peccaverunt Ananias, et Saphira, quam monachi, qui pecunias habent.*

Quis, rogo, Ananiam et Saphiram rebus propriis abrenuntiare coegit? (**Act. V.**) Sed quia partem pecuniae uterque pro sustentanda quasi longa vita retinuit, repentinae mortis sententiam non evasit. Et quia nequaquam juxta abrenuntiatorum regulam contenti sunt vivere, juxta praevaricatorum animadversionem coacti sunt immaturo exitu infeliciter expirare. Et quidem illi, utpote rudes, et ad fidem denuo venientes, necdum fortasse ad plenum evangelica praecepta didicerant, necdum sacri novae doctrinae codices ad publicum in commune processerant; attamen qui in ipso fidei tirocinio quodammodo simpliciter peccaverunt, districto quidem, sed pio judicio, sola, ut credimus, sunt corporum morte multati. Nos autem, qui cuncta sacri eloquii volumina novimus, qui innumerabilium sanctorum Patrum vitas atque praecepta post illud aureum apostolorum saeculum existentium, prae oculis assidua discussione versamus, ante tribunal Christi quid excusationis obtendere, quod tergiversationis argumentum poterimus invenire? Ecce longe nobiliores quaestus, et lucra quaeque terrena non modo reliquimus, sed et perpetuam eorum abrenuntiationem non homini, sed Deo potius professi sumus. Si ergo adhuc marsupio nostro nummus includitur, si ad interni spectatoris injuriam quantumlibet pecuniae reservatur, quid illi in reddenda ratione dicemus? qua nos defensionis arte purgabimus? Huc accedit quod illi, vacillante adhuc fide, in nulla videbantur ecclesiastica posse sustentatione confidere; nimirum dum in ipso Christianae religionis exordio ipsae quoque Ecclesiae necdum fuerant per materiale aedificium fabricatae.

Nos autem, qui ubique terrarum tam largissima ecclesiarum patrimonia cernimus, ut quotidie, dum mundus imminuta possessione contrahitur, Ecclesia copiosissime dilatetur; si tanquam de futuris alimentis lucrum carnale reponimus, dum nobis in posterum providendo ditescimus, thesauro fidei nos vacuos esse monstramus. **246** De quo Apostolus: «Habemus, inquit, thesaurum istum in vasis fictilibus (**II Cor. IV**).» Et dum cautionem, quam cum Christo pepigimus, frangimus, violatae fidei potius tormenta metuere, quam praemia possumus de nostra conversione sperare. In conventionem etenim pacti, quod inter duos fit, sponsionis vox ex utraque parte procedit: ut nimirum uterlibet, qui conducta servaverit, modum deliberati fructus accipiat; e contra qui transgressus fuerit, jacturam violatae sponsionis incurrat.

In pactione autem illa, qua cum Deo nostro convenimus, vox nostra haec procul dubio fuit, quia Christum sequentes, mundum, et quaeque sunt mundi, abrenuntiare promisimus. Divina autem vox consequenter ad ista respondit: «Amen, inquit, dico vobis, quia vos qui secuti estis me, in regeneratione cum sederit Filius hominis in sede majestatis suae, sedebitis et vos super sedes duodecim judicantes duodecim tribus Israel (**Matth. XIX**).» Et hoc quidem, si propositae sponsionis jura servamus; alioquin si post terga respicimus, terribile mox oraculum divinae comminationis audimus: «Nemo, inquit, mittens manum suam ad aratrum, et respiciens retro, aptus est regno Dei (**Luc. IX**).» Ecce audivimus, qui perfectis renuntiatoribus non qualiacunque munera promittuntur, sed sedes, quibus videlicet praesidebunt iudices facti, qui de suis olim timuerant excessibus judicari. Nimirum decebat, ut haec dexterarum

Excelsi immutatio fieret, quatenus qui amore perfectionis pro Christo effecti sunt pauperes, jam cum ipso divites facti communiter sedeant coelestis curiae senatores, sicut scriptum est: «Nobilis in portis vir ejus, cum sederit cum senatoribus terrae (*Prov. ult.*).

CAPUT IV. *Quod monachus nequeat Christum simul et pecunias possidere.*

Qui vero ad ea, quae reliquit, terrena quaelibet congerendo, revertitur, sicut alienus est a saeculo, quo se decrevit exuere, ita etiam regno Dei aptus ultra non est, quod indubitanter acceptum noluit possidere. Fatuus nimirum viator, nec eo reverti potest, unde irrevocabiliter prodiit, et quo ire disposuerat, non pertinxit. Enimvero cum mundo renuntiavimus, proprietatem nostram Deum esse constituimus: et nos illius proprietate consequenter effecti sumus, ut et ille esset portio nostra, et nos peculiariter haereditas sua. Dicimus enim: «Portio mea, Domine (**Psal. CXVIII**).» Et ille nobis: «Opus manuum mearum tu es, haereditas mea, Israel (**Isa. XIX**).» Nam de haereditate terrena scriptum est: «Haereditas, ad quam in principio festinatur, in novissimis benedictione carebit (**Prov. XX**).» Si ergo portio nostra ipse omnipotens Deus esse dignatur, quod, rogo, divitiarum genus quispiam valebit acquirere, quod super hunc singularem thesaurum merito debeat cumulare? Thesaurus namque ille hujusmodi est, ut si solus sit, omnes in illo divitiae valeant veraciter possideri. In pectore namque Jesu omnes thesauri sapientiae et scientiae

absconditi sunt (**Coloss. II**). Si vero alias **247** atque peregrinas divitias super hunc is, qui potitur, constipare voluerit, illico vilis atque ignobilis copiae dedignatur omnino consortium; et indigni contubernalis impatiens, dum retineri putatur, amittitur; atque hoc modo ex frustrati avolat manibus possessoris: «Nemo *enim* potest Deo servire et mammonae (**Matth. VI**).»

Quapropter, o monache, vis in tuo loculo recondere Christum? excute prius nummum; neque enim in uno receptaculo congrue sociantur; nam si utrumque simul incluseris, alterum sine altero vacuus possessor invenies. Quanto quippe in egenis mundi lucris copiosior fueris, tanto a veris divitiis aerumnosius inanescis. Nummus ergo si est, in aliena protinus jura concedat, ut vacuum tui pectoris arcam Christus inveniat. Magnus nempe hospes in diversorii tui quaerit angusta descendere, atque idcirco solus vult, et sine consortibus habitare. Quem enim coeli terraeque non valet vastitas capere, quo pacto in exiguo tui domatis angulo niteris illi peregrinos ad cohabitandum socios adhibere? Cedat, cedat terrena pecunia, ubi coelestis thesaurus admittitur: «Quae enim societas lucis ad tenebras?» (**II Cor. VI**.) Quae conventio Dei ad mammonam iniquitatis? Abjiciatur ergo pecunia, aerugini tineaeque et furtis obnoxia. Vacet exedra cordis, quae coelesti mercimonio possit impleri: «Nolite, inquit, thesaurizare vobis thesauros in terra, ubi aerugo et tinea demolitur, et ubi fures effodiunt et furantur (**Matth. VI**).»

CAPUT V. *Quod melius est habita retinere quam abjecta repetere.*

Periculosior namque est animae pecunia cum acquiritur, quam cum ultro suppeditans possidetur. In ista siquidem terreno more est justa possessio, in illa vero feralis saepe regnat ambitio. Salubrius ergo fuerat habita quieto animo possidere, quam abjecta non sine quadam solliciti rancoris anxietate requirere. Pudeat ergo te, o miles Christi, peritura in hoc saeculo facultate ditescere, ne in futuro cogaris nudus, et inops perpetuo mendicare. In talis quippe militiae arma jurasti, quae nudos et agiles expetit bellatores; onustos autem atque in Deo segnes a castrorum excubiis donativi arcet immunes. Abjurat illa malitia sarcinis praegravatum, et turpiter ante tempus merito subrogat expeditum. Non licet illic marsupia pendere nummorum, ubi thecae tantummodo vibrantium cernuntur armorum. In bellicosa scilicet acie, inertī pecuniae non tuto servitur, ubi constipatis cuneis assidua dimicatione confligitur. Non ille solidorum summam securus enumerat, qui circumfusa hostium multitudine telorum missilia indesinenter exspectat. Saepe namque in talibus dum talentum metalli cujuslibet trutinatur, improvisa veniens occulti hostis sagitta, stomacho librantis infigitur; sicque fit, ut qui solus sibimet sine rei familiaris adminiculo minime videbatur posse sufficere; jam se et sua repentino casu lugeat irrecuperabiliter amisisse; et qui pauper cum Christo in libertate **248** dedignatus est vivere, dives absque illo, sed servus pecuniae compellitur damnabiliter interire. Audi, quid divitibus vox divina promittat: «Vae vobis, divites, quia

recepistis consolationem vestram (**Luc. XVI**).» Nec te praetereat et hoc, quod Jacobus dicit: «Vae vobis, divites; divitiae vestrae putrefactae sunt, vestimenta vestra a tineis comesta sunt, aurum et argentum vestrum aeruginavit, et aerugo eorum in testimonium vobis erit, et manducabit carnes vestras, sicut ignis (**Jac. III**).»

CAPUT VI. *Quod avarus nummicola verius quam Christicola nuncupetur.*

Audisti, obsecro, nummicola et monache, quid tibi aestus avaritiae pariat? Audisti ad quem finem pecunia congesta perducatur? Justum quippe est, cujus nunc mens amore carnis ardet in concupiscentia, illius postmodum et ipsa caro comburatur in poena. Nunc fornax mentis invisibili concupiscentiae ardore succenditur, dignum est, ut tunc quoque caro materialis incendii flammam inexstinguibiliter depascatur. Audi adhuc, nummicola: quod autem te nummicolam appello, a qualitate tui operis vocabulum traho, non contumeliae in te nomen usurpo; nummos enim colis, qui pecuniam diligis. Et cum Dominus per Prophetam dicat: «Vacate et videte, quoniam ego sum Dominus (**Psal. XLV**).» vacationis quidem cultum, quem Deo debueras, nummis exhibes, circa quorum custodiam vacas. «Ubi enim est thesaurus tuus, ibi est et cor tuum (**Matth. VI**).» Quocirca sicut qui Christum colit, jure Christicola dicitur; ita et qui nummis per custodiam servit, non immerito nummicola perhibetur. Sed adhuc fortasse proprii cordis sequi arbitrium judicor, si etymologiam nominis hujus sacrae Scripturae

testimoniis non affirmo. Ipsa nempe Veritas dicit: «Non potestis Deo servire et mammonae (**Matth. VI**),» ac si aperte dicat: Nemo potest Deum simul et pecunias colere. Quod Apostolus manifestius declarat, cum ait: «Hoc autem scitote, intelligentes, quod omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, quod est idolorum servitus, non habet haereditatem in regno Christi et Dei (**Ephes. V**).» Tot ergo criminibus simpliciter enumeratis dum solam avaritiam idolorum asserit servitutem, luce clarius docet avarum non Dei, sed nummorum, ac per hoc daemoniorum esse cultorem.

Sed dum in exponendo nummicolae nomen diutius immoror, ab effundenda ipsa nummorum congerie manum disputationis, imo dissipationis avertō. Facta igitur tibi de proprio nomine satisfactione, nummicola, jam quod dicturus eram vigilanter ausculta. Audi ergo quid de te, tuisque similibus Veritas dicat: «Difficile, inquit, qui divitias habent, intrabunt in regnum coelorum (**Matth. XIX**).» Et haec quidem sententia de iis, qui divitias juxta morem saeculi possident; caeterum hi, qui rejectis omnibus, denuo ad vomitum sunt relapsi, nisi resipiscant, regnum coelorum nulla, vel cum difficultate, possunt fiducia promereri.

249 CAPUT VII. *Quod etiam parva pecunia monachi animam immaniter laedat.*

Sed ex isto nummicularum numero cerebrosus quisquam fortasse non deerit, qui mihi ad ista respondeat: Divitiarum me cur mordaciter impetis, quem perexigua summa contentum

vix paucos habere obulos cernis? cumque hoc propriae fragilitati consentio, relevandae tantummodo futurae necessitati prospicio; non affluere divitiis quaero. Teste siquidem totius fraternitatis meae conventu, a filo subtegminis usque ad corrigiam caligae de monasterii mei facultatibus non accipio: et si propriis me quibuscunque reculis prorsus evacuo, qualiter vivo? Ecce proprietarius noster, sive melius, ut ante, nummicola, paupertatis patrocinio utitur, ut ipse dives irreprehensibiliter videatur; et quibus argumentorum fucis mortale vitium palliat, ut quodammodo sepulcrum foedis cadaveribus plenum superductae calcis albore candescat?

Age, frater, si ex monasterialibus impensis commodum tibi sperare licuisset, nunquid non vestes, quas mox ut praeberentur indueres, non autem pecuniae lucra darentur, quae oculis famulatura servares? Cur non eodem compendio uteris in his etiam quae ab extraneis conferuntur? Videlicet ut percepto quolibet munere mox necessaria redimantur, et virus apud te pecuniae non moretur? Hoc enim modo et indigentiae tuae velox consolatio provehit, et lepra pecuniae foedis te maculis non aspergit. Cur autem tibi de exiguitate pecuniae tanquam securus applaudis, qui tibi sic chalcum, sicut et ipsum assem prohibitum esse non ambigis? Cui vero tota ei cujuslibet universitas intercluditur, excusationis aufugium de minutiis non lucratur: et cui totum cessit, pars procul dubio non remansit; praesertim cum haec sit mentis humanae natura, ut ita occupetur circa minima, si sit indigens, sicut erga multa, si dives. Sive enim sumptuosa divitiarum inundatione circumfluas, sive tenuissima te rei familiaris angustia premat, sententia illa mutari non potest: «Ubi est thesaurus tuus, ibi est et cor tuum (**Matth. VI**).» Croesus et Amyclas, diversi

quidem possessores, sed non diversas circa haec, quibus fruuntur, exhibent voluntates. Licet enim ille aureos metiatur, iste millium numeret, discreta quidem facultatum quantitate caeduntur, sed non dissimili circa illa, quae cuique viritim suppetunt, amore tenentur. Porro si exiguusmus, vel quodcunque reptantium in quamlibet capacissimam tunnam casu decadat, nunquid non protinus cum securibus hinc inde concurritur, totum, quidquid illud erat, effunditur, cunctisque screantibus, vomitum minante stomacho nauseatur? Si tenuissima veneni stilla pando oleris aheni diffunditur, nonne totum, esculentius licet, edulium prorsus abominabile iudicatur?

Si ergo perexigua mala largissima saepius bona corrumpunt, quo pacto te de lenocinante conscientia jactas, quia minimum est, quod contra professionis tuae propositum privata proprietate **250** possideas? Nam juxta Apostolum: «Modicum fermentum totam massam corrumpit (**I Cor. V**).» Et alibi: «Qui modica spernit, paulatim decedit (**Eccli. X**).» Neque enim primi parentes nostri ex illo prohibito pomo (**Genes. III**) frequentibus sunt conviviis crapulati, cujus una tantum leguntur infausta perceptione corrupti; sed non idcirco momentaneae ultionis perplexi sunt poena, quia diutius non perstitere transgressores in culpa.

CAPUT VIII. *Qualiter ad veras possit monachus divitias pervenire.*

Si ergo, frater, quisquis es, sumptus te delectat acquirere, unde futurae possis occurrere paupertati, veras providus divitias appete, verae etiam paupertatis inopiam pertimesce. Illius namque paupertatis intuitu, facillime paupertas ista contemnitur; illarum comparatione divitiarum omnis terrenae substantiae copia, tanquam littorea alga despicitur, quae pedibus conculcatur. Igitur si vere contendis inopiam taediosissimae illius paupertatis evadere, stude in agro cordis tui optimarum frugum sationibus insudare. Teste enim Apostolo: «Qui seminat in spiritu, de spiritu metet vitam aeternam (**Gal. VI**).» Et iterum: «Bonum autem facientes non deficiamus; tempore enim suo metemus non deficientes (**Ibid.**).» Illud summum et unicum granum in novalibus tuae mentis occulta: quod videlicet cadens in terra mortuum fuit, et multum attulit fructum (**Joan. XII**). Hoc tibi thesaurus, hoc tibi sit omnigenarum ubertas frugum. In illo acquirendi finem constitue, in illo omnem utriusque vitae fiduciam pone. Dominus enim omnium est, et dives in omnes qui invocant illum (**Rom. XXVI**).

Enimvero si granum illud competenti cura servare studueris, videbis apothecas interioris cellarii tui, auri, et argenti omniumque divitiarum talentis affluere. Videbis et horrea tua novo proventu segetum incomparabiliter redundare. Illum ergo thesaurum curiosa sollicitudine jugiter excole, circa illum nocturnas diurnasque excubias vigili sedulitate depende. In illo enim uno omnium dives eris, nec eorum, quae tibi fuerint necessaria, copia poteris indigere. In illo quippe possidebis aurum divinae sapientiae, argentum aedificatricis eloquentiae. In illo diversa pallia decorae et honestae conversationis, bis tinctum videlicet coccum geminae

charitatis, colobium nitidae castitatis. In illo byssum patientiae, flammeum birotinum divini timoris, purpuram regiae dignitatis. Quia enim muriceo sanguine tingitur, ut in purpureum colorem lana vertatur, quisquis solio recti examinis ita praesidet, ut omnes suae carnis illecebras, vitiorumque barbariem violento imperio mortificare festinet, hic rex non immerito dicitur, et spiritualis purpurae, decore vestitur. In illo diupisticum virentis semper spei, nimirum vocatus in haereditatem incontaminatam, immarcescibilem, conservatam in coelis (**II Pet. I**). In illo habebis annulum fidei, armillas perfecti in activa vita operis, dextralia etiam speculativae contemplationis. «Leva enim ejus **251** sub capite tuo, et dextera illius amplexabitur te (**Cant. II**).»

Et quid tibi plura pollicear? quandoquidem in illo omnium virtutum gemmis, cunctorum perfrueris charismatum margaritis? Nec tibi deerunt omnium mundorum scilicet immundorumque animalium greges, quae sub virga tuae transeant disciplinae. Immunda siquidem vitiorum armenta sub tuae ditionis imperio domabuntur; munda vero interioris tui hominis ventrem suavissimae refectionis dapibus saginabunt. Ovini velleris turma delicatius accurata, dulcis innocentiae praebebunt tuis ferculis alimenta. Domesticae altilium carnes non cessabunt in te divini amoris augere pinguedinem. Universa genera volucrum super mentis tuae mensam sumptuosius instruent spiritale convivium; at vero taurina cervix superbiae suppositum tuae ditionis emugiet jugum. Equinae luxuriae effrenata libertas sub te chamati oris mandet insatiabiliter ferrum. Omnes belluae vitiorum, universa portenta reptilium tremefacta pavebunt tuae dominationis imperium. Et haec quidem omnia in hac vita in

tuum cedent ultro peculium, si pretiosum illum ac singularem, quem praediximus, caute studueris custodire thesaurum.

Caeterum in illa verae beatitudinis vita quanta tibi, et quam potiora dabuntur, non est, fateor, nostrarum virium disputare, non est nostrae facultatis evolvere. Hoc tantum ad compendiosum inexplicabilis negotii exitum referre sufficiat, quia hoc accepturi sunt, qui mundum perfecte reliquerunt: «Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quae praeparavit Deus diligentibus se **(II Cor. II).**»

Hunc ergo thesaurum, Christum videlicet, Deum et Dominum nostrum, qui nobis factus est redemptor et pretium, ipse promissor et praemium, qui et vita est hominum et perennitas angelorum, hunc, inquam, in exedra tui pectoris diligenti cura reconde. In illum omnem cujuscunque necessitatis sollicitudinem projice. In ipso per assiduae orationis colloquium delectare. In ipso te vigilibus sanctarum cogitationum epulis refice. Ipse tibi sit cibus, ipse nihilominus indumentum. Si contigerit autem, ut etiam cujuspiam commodi exterioris indigeas, nihil haesites, nihil de ejus fida promissione diffidas, qua pollicetur, dicens: «Primum quaerite regnum Dei, et haec omnia adjicientur vobis **(Matth. VI).**» Qui enim sitientibus Israeliticae plebis agminibus ex illo aridae metallo rupis uberes aquarum rivos jussit effluere **(Exod. XVI)**, qui esurientibus coeleste manna per annosa temporum potuit spatia ministrare, qui innumeram ortygometrarum multitudinem praecepit in murmurantium castra descendere, uni homuncioni suis jugiter obsequiis insistenti non poterit necessaria providere? Et qui per quadraginta circiter annorum curricula infinitae illius turbae vestimenta servavit illaesa, difficile sibi est attritis veteribus

novas tibi exuvias reparare? Nos certe nos minimae fidei, compellimus Christum esse tenacem. Nempe pusillanimorum diffidentia facit pauperem Christum; at plena fides divitem illum et largum in exhibendis experitur. Satage tantum in his te **252** exercere, quae jussit, et nulla prorsus ex his maneat dubietas, quae promisit. Sit securus exactor, ubi ad reddendum promptus est debitor. Sine causa diffiditur, ubi ille promissor est, qui nunquam mentitur. Securus creditor graditur, cum simplex veritas promissione tenetur

Haec autem de proprietatem habentibus monachis brevi perstringere compendio duximus; nunc autem ad eos, qui equinis vocationibus assidue delectantur, disputationis articulum transferamus.

CAPUT IX. *De monachis assidue discurrentibus.*

Nec reor de vestra excidere potuisse memoria, fratres charissimi, quia saepenumero de hac quoque monachorum pernicie concordi inter nos familiaritate dolumus: et inquietis fratribus ac vagationis vitio pereuntibus, fraternae charitatis affectu compassi sumus. Sunt namque nonnulli, quibus dum saeculi militiam bajularent, pertaesum erat sub humanae servitutis jugo huc illucque discurrere, adeo ut deliberarent ad monasteriale otium libertatis amore transire; nunc autem tanto sunt pestiferae inquietudinis ardore succensi, ut si quando non praebetur occasio dictans longius progredi, tenebroso carcelaris custodiae videantur horrore concludi:

quod procul dubio fieri antiqui hostis non ignoratur astutia. Quos enim adhuc sessor nequissimus equitat, idcirco importunis vagandi calcaribus urget, ut et ipsi ad saeculi vanitatem redeuntēs pereant, et alios ab arripiendo tramite verae salutis avertant. Sunt enim quamplures in saeculari habitu constituti, qui nisi ad hunc monasticae institutionis portum, Christo duce, confugiant, aliter se in illis procellosis mundani pelagi fluctibus salvari posse omnino diffidant.

CAPUT X. *Quid laici de monachis saecularibus dicant.*

Sed cum contemplantur eos qui nuper cuncta quae mundi sunt, cum magno fervore contempserant, nunc ad saecularium negotiorum turbinem inhianter redigi, et in ejusdem, quam evaserant, coenosa volutabri faece versari, stupor mirantibus oritur, suspirium ab imis visceribus trahitur, et in eorum mentibus desperatio generatur. In semetipsum namque unusquisque hujusmodi querelam deponit, dicens: Vae, vae, ubi ego propriae salutis spem posui? Cur autem capitis mei periculo ad ordinem illum transire decrevi? Paulo minus brevi puncto corpus simul et animam perdidi. Pene me in ignem apertis oculis propria voluntate conjeci. Quis enim illo ferventior aliquando monasterium petiit? Quis, ut videbatur, animosiori constantia ad Christi militiam properavit? Nunc autem omnium, quae promisit, oblitus, in terrenis se negotiis jugiter versat, saeculum tractat, saeculum spirat: et quem mihi mortificationis habitus dissimilem reddit, mecum mundo non **253** dissimiliter vivit. Plane, ut perspicuum est, mutare

corpus exteriorem speciem potuit, sed mens in eo, quo fuerat statu, male fixa permansit. Quid mihi conversionis ejus incentores accusare? In rebus siquidem bellicis solummodo commilitonem perdidit, sed in reliquis terrenis actibus socium non amisi. Mecum certe forenses lites agitat, mecum in tribunalibus judicum perorare non cessat, mecum importunus atria principum penetrat, mecum simul eorum auribus consilia terrenae profunditatis instillat.

Sed qua temeritate socium nuncupare praesumo, quem jam consuetudinaliter socium, sed in cunctis tanquam pedissequa, vix praeambulum sequor? Sane tantum a populo gloriam de sua conversione lucratur, ut supervenienti omnes assurgant, quidquid attulerit, velut prophetiae oraculum credant, et devotionis illi obsequium reverenter exhibeant. Sed videlicet quantum ad carnem, nequaquam infructuosa illius creditur fuisse conversio; quia qui saecularem vestem non cum mente deposuit, saecularem pompam callidus permutator plenius acquisivit.

Has itaque, atque hujusmodi murmurationes dum detrectatores effundunt, quantis sit occasio pereundi in saeculo pervagatio monachorum quis enumerare sufficiat? Facilius enim in saeculari habitu etiam perire deliberant, quam perditorum exempla sequendo, utrumque simul, ut aiunt, saeculum perdant. Et revera non est mirandum, si videntibus hoc scandalum nascitur, quod et Deo, et sacrae auctoritati probatur esse contrarium. Ait enim Apostolus: «Nemo militans Deo, implicat se negotiis saecularibus, ut ei placeat, cui se probavit (**II Tim. II**).» Et ipse Dominus admonet discipulos suos, dicens: «Cavete, ne graventur corda vestra in crapula, et ebrietate, et curis hujus saeculi (**Luc. XXI**).»

CAPUT XI. *Quod discursio monachi et virtutes expellat, et vitiorum multitudinem introducat.*

Ex hac namque inquietudinis venenata radice tot vitiorum propagines oriuntur, ut in quocunque vigere cognoscitur, omni monasticae perfectionis fructu velut arbor arida denudetur. Et tanquam grossi ficulneae ventis expositi stare nequeunt, sic in illo diversis mundi tentationibus hinc inde perflantibus bonorum operum fructibus permanere non possunt. Hoc namque vitium tantae violentiae est, ut postquam sibi in pectore monachi semel imperium vindicaverit, mox ex maxima parte, si inest virtutum chorus, abscedat; nonnulla vitiorum portenta velut ergastulum proprii juris irrumpat. Nam ut pauca referantur e multis, monachus in itinere positus tenere jejunium nequit, quia hospitalis ei humanitas non permittit; non sapienter psallit, quia obambulantis comitatus eum loquacitas impedit; nocturni non insistit excubiis, quia secretum deest singularitatis; flectendis genibus non insudat, quia sanctae devotionis studio labor itineris non concordat; nequaquam sub silentii censura constringitur, quia frequenter emergentibus causis, invitus etiam per multiloquia diffrenatur.

254 Quid dicam, quia lectioni vel orationi minime vacat, quem extra semetipsum egredi, et terrena quaeque tractare imminens potius necessitas dictat? Charitas in eo minuitur, quia mens, quae tot actionum saecularium ventos recipit, ab amoris intimi fervore tepescit. Suum quoque castitas mentis dispendium patitur, quia nonnunquam mens concupiscentiae

telo configitur per carnis speciem, quam exterius contemplatur. Robur etiam patientiae frangitur, quia quodlibet inceptanti dum saepe contra votum repentini casus emergentes obviant, qui suum accelerabat explicare negotium, non aequanimiter portat: et talia tunc per impatientiam verba profundit, quae cum ad otium revertitur, ultricibus lacrymis graviter punit. Sobrietatis regula non servatur, quia dum lautioribus cibus convivii apparatus instruitur, dum hospitalis officii sedulitas exhibetur, quia inhumanum putat invitantium precibus non condescendere, delectat etiam ventri sub charitatis specie molliter indulgere. In quo nimirum articulo in mente servi Dei saepe dubietas oritur, ne videlicet unde sobrietati consulitur, inde quoque hypocrisi (quod abominabile est vitium) serviatur. Unde apud quosdam sobrietatis modus omnino contemnitur, ut hypocrisis quoque nota procul abesse videatur. Sed hoc modo in eo, quod discrete agi creditur, discretio non tenetur. Ille enim scit recte discernere, qui virtutem novit a vitio separare: qui autem cum zizaniis simul etiam triticum eradicat, hic procul dubio vim discretionis ignorat. Quisquis ergo solo supernae remunerationis intuitu sobrietatis limitem non excedit, et hypocrisim sub humilitatis suae pedibus calcit, et custoditae sobrietatis praemium incunctanter exspectat.

Ut autem adhuc quoque de monacho discurrente dicamus, lacrymarum compunctionem quibus peccata defleat, non habet; quia mens arida, quae per aestum terrenae conversationis incedit, dum perfundi rore sancti Spiritus non meretur, arescit: et terrenarum cogitationum coeno plena, quia aquam capitis interius gratia largiente non concipit, nullas extra se lacrymas fundit. Aliquando fortasse circumfusus

auditoribus praedicat, sed repente vana gloria subripit, et quasi ex insidiis prodiens, eum, qui aliis medebatur, occidit. Si autem et hoc praecavens, sub silentii se censura constringit, nihil eorum posse perficere, quorum gratia venerat, erubescit. Si morosae gravitatis, ut dignum est, speciem servat, valde pertimescit, ne et hic hypocrisis notam simulator incurrat. Si autem a suae mortificationis rigore quantumlibet se in lenitatem resolvit, hic etiam multo minus securus est, ne videlicet suo exemplo alios destruat. Si quando inter dissidentes sequestrae pacis vult reformare concordiam, si districte veritatem exsequitur, reconciliationis inter eos unitas non conflatur; quod si uti mendaciis acquiescit, peccati laqueos non evadit. Cum vult peccantes arguere, culpam non minimam deputat, tot proximorum suorum adversum se odia concitare. Videre autem, et conticescere, quid aliud arbitratur, nisi prave agentibus consentire? Et haec quidem ex illis, qui **255** quantolibet calent superni fervoris igniculo. Caeterum frigidi quique, qui spretis divinae militiae castris, ad mundanae vertiginis molam sinistro postliminio revolvuntur, quam judicabiliter agant, quam inconsiderate vivant, referant qui volunt. Nobis consultius videtur, eos pia compassione deflere, quam execrandae conversationis gesta conscribere, ne quibus solas compatiendi lacrymas debemus impendere, his videamus censoriis litteris obtrectare.

CAPUT XII. *Quae mala infelix anima monachi patiatur, cum ad inferiora revertitur.*

Hoc autem absolute dicimus, quod tantis insidiarum tendiculis hoc tempore mundus ille densatus est, ut quisquis hujus sacri ordinis desiderat innocenter vivere, ab illius processu cautissime se expediat abstinere: cujus videlicet iter si saepe terit, procuratos insidiarum laqueos non evadit; et tanquam arbor munientis se corticis defensione nudata, nec virtutum fructus afferre, nec vitiorum quasi terendorum scaturientium cariem poterit evitare. Cum vero ad propriae habitationis claustra revertitur, cominus illum quasi quaedam conglobata turba omnium quae viderat, vel audierat, comitatur, ut tumultuantium negotiorum strepitum, quem illic tolerabat in corpore, multo ingruentius, multoque importunius hic patiatur in mente; praecipue si orationi vacare enixius coeperit, ecce phantasmata cogitationum, ecce imagines, quas viderat, rerum, ita ut in quolibet angulo constitutus, videatur sibi ludis theatralibus interesse, vel inter agitantes forense litigium residere. Et quidem homo renititur, et quasi circumvolantes muscas abigere a suae mentis ore conatur. At illae mox, ut abscedunt, protinus redeunt; illico ut repelluntur, assistunt: ut quasi fugitivum suum persequentes capere, et in propriae servitutis moliantur exercitia revocare. Tunc infelix anima discit, quanti sibi constiterit, quod se per latitudinem saeculi inaniter relaxavit. Tabescit enim sicca, obscura, lapidea; in modum namque lapidis obdurata, nec in lacrymarum fluentia prorumpere, nec lumen potest tenebris undique circumfusa videre. Psalmorum quidem mysteriis intendere nititur, sed tanquam lippientibus oculis intolerabili lumine reverberatur. Anhelat virtute, qua potest, ad summa contendere, sed quodam suo pondere praegravata, in imis cogitur humiliata jacere. Cui propheticum illud non inconvenienter aptatur: «In tenebrosis collocavit me quasi mortuos sempiternos,

circumaedificavit adversum me, ut non egrediar, aggravavit compedem meum, sed et cum clamavero, et rogavero, exclusit orationem meam (**Thren. III**).» Moeret, anxietur, anhelat; et quia nec ipsam hanc ejus miseriam sibi flere permittitur, acriori doloris amaritudine repleta turbatur. Saltem hanc ploratus vocem cum propheta daretur effundere, qua dicitur: «Idcirco, inquit, ego plorans, et oculus meus deducens aquam; quia longe factus est a me consolator, convertens animam meam (**Thren. I**).» Sed infelix **256** illa anima, cum et se flebilem videat, et tamen flere non possit, quam procul sit a salute, quasi in quemdam lacum devoluta miseriae, longius conspicit. Nimirum cum flere via tantummodo sit, ut peccatorum valeat ad indulgentiam pervenire: ergo cum illa reatum suum plangere nequeat, videtur sibi, quod necdum etiam in viam pedem posuerit, qua pertingere ad indulgentiam possit.

Huic simile est, quod ex imperfectorum persona per Prophetam dicitur: «Concupivit anima mea desiderare justificationes tuas in omni tempore (**Ps. CXVIII**).» Qui enim legem Dei, quae procul dubio justificatio ejus est, omni tempore nondum desiderat, sed jam desiderare concupiscit, jam quidem utcunque eminus suspicit, sed nequaquam perfectionis alta conscendit. Fit ergo menti miserae tam tenebrosa confusio, ut quocunque se verterit, se versari in saeculo videat, cum saeculum sine se esse indubitanter agnoscat. Cum illo itaque est, quod cum ipsa non est; quia scilicet mundum, quem corporali digressionem deseruit, secum per phantasticas imaginationes in mente depingit. Enimvero ista in humana mente calamitas, et peccatum est, et poena peccati. Justum quippe est, ut quod quisque volens admisit,

patiatur invitus. Nimirum ut qui noluit se intra secretum sui ordinis cohibere, cum potuit, nequaquam saeculo carere potuisset etiam cum reliquit.

Mens igitur humana tantae egestatis atque penuriae necessitate constricta dolet, gemit, atque ab imis visceribus suspirium trahit; quia videlicet recessus sui munditiam vagationis vitio perdidit, et se rursus in volutabro saeculi velut sus lutulenta provolvit (**Prov. XXVI; II Petr. II**). Tunc se levitatis atque inconstantiae mordaciter arguit; se vagam atque fallacem vehementer accusat, et Dei iudicium rectum esse, et aequitatis jura tenere veraciter probat, dicens cum propheta: «Bonus est Dominus sperantibus in eum, animae quaerenti illum. Bonum est praestolari cum silentio salutare Domini. Bonum est viro cum portaverit jugum ab adolescentia sua: sedebit solus, et tacebit, quia levavit se super se (**Thren. III**).» Quae enim, si secreta diligeret, super semetipsam gauderet evecta, moereret nunc, quia ad publicum exiens, se sub se videt jacere prostratam.

CAPUT XIII. *Quod is qui foras egreditur, cum excommunicatis communicare cogatur.*

Est etiam aliud, quod etsi impedimenta deessent, solum sufficere poterat, ut monachos a mundi vagatione compesceret. Quis enim hoc tempore quorumlibet saecularium possit invenire conventum, ubi non sit hujusmodi, qui pro sui reatus piaculo excommunicationis debeat subire iudicium? Jam dudum enim omnia per mundum

crimina communiter emerferunt, univerfa flagitiorum mala nunc vident, atque eo fe diffusius quotidie pullulando dilatant, quo viciniuſ mundi terminuſ appropinquat. Quapropter impoſſibile eſt monacho, qui ad publicum egreditur, ut non ſive cum **257** excommunicatiſ, ſive cum excommunicandiſ, quod pene tantumdem eſt, communicare cogatur. Cum homicidiſ enim, cum perjuriſ, cum inceſtuoſiſ, cum incenſoribuſ aedium, cum adulteriſ loquitur: quibuſ, etiam ſi adverſuſ exhorreat, plerumque tamen oſculo jungitur, ſimul etiam communi ferculo, prout neceſſitaſ imminet, convivatur, cum econtrario Apoſtoluſ clamat: «Si iſ qui frater nominatur, eſt fornicator, aut immunduſ, aut ebrioſuſ, aut rapax, cum huiuſmodi nec cibum ſumere (**I Cor. V**).»

Et certe ſatiſ formidoloſuſ eſt, nimisque contrariuſ, cum hiſ qui a Deo diviſi ſunt, habere conſortiuſ, praeſertim monachiſ, qui Deo ita ſunt peculiari quadam, atque, ut ita loquar, domeſtica familiaritate conjuncti, ut abjurato ſaeculo, ſoliſ ſint diviniſ obſequiſ irrevocabiliſ deputati. Sicut enim ab ipſo reproboruſ capite, ita quoque a membris illiuſ, niſi cauſa conversioniſ exegerit, ſtudentuſ eſt declinare. Una ſiquidem hic abominationiſ repulſa debetur, quibuſ illic unuſ igniſ, atteſtante Veritate, paratur, dum ad ſiniſtram poſitiſ dicitur: «Ite, maledicti, in ignem aeternuſ, qui paratuſ eſt diabolo et angelis ejuſ (**Matth. XXV**).» Quoſ ergo ad aliam cernimuſ patriam tendere, non debemuſ eiſ in via noxiae ſocietatiſ glutino foederari, ne quoſ inordinatuſ amor associat, ſimul etiam poena extremae ultioniſ involvat.

CAPUT XIV. *Quod sicut ab excommunicatis,
ita etiam ab excommunicandis oporteat
declinare.*

Enimvero ut enucleatius pateat, quantum bonos pravorum societas laedat, hac possumus perspicua ratione colligere, quia videlicet eorum alii sunt sacerdotali sententia nuper excommunicati, alii tantummodo canonico sanctorum Patrum iudicio communione privandi. Sed de his qui nuper excommunicati sunt, nulli dubium, quin omnis, qui eorum participio utitur, similem damnationis sententiam sortiatur. De his autem, qui pro commissis criminibus canonica quidem sunt auctoritate damnandi, nec dum tamen vivis sacerdotum vocibus ab ecclesiastica videntur unitate praecisi, a nonnullis ambigitur, utrum eorum tuto societas admittatur; sed si rem pensiori subtilitate perpendimus, nullam pene inter eos esse distantiam invenimus. Sive enim a modernis, sive ab antiquis Patribus quis jure damnetur, idem est: nec temporum diversitas solvit, quem eadem perpetrati piaculi causa constringit, et aetatum varietas judiciali calculo non praejudicat, ubi una limatae aequitatis regula sententiam dictat.

Sed quod approbare volumus, melius ostendemus, si ipsa excommunicantium Patrum et antiquorum scilicet et novorum verba ponamus. Sacri siquidem canones dicunt: Qui hoc, vel illud fecerit, excommunicetur. Moderni quoque pontifices in jaculanda excommunicationis sententia, eadem fere verba depromunt, dicentes: Ille, qui haec fecerit, excommunicetur. Quorum igitur sunt eadem verba, eadem nihilominus est intelligenda sententia, **258** et cum praesentium sanctorum

pontificum omne iudicium ab antiquorum Patrum definitionibus pendeat, nullum isti damnare praesumunt, nisi quos jam ab illis damnatos esse noverunt. Non ergo quemlibet isti noviter damnant, sed jam prolatam majorum sententiam sequendo confirmant. Concludendum est igitur (*vide scholia ad calcem opusculi*), quia sicut ab his cavendum est, quos moderna synodorum concilia ab ecclesiastica societate repellunt: ita et ab illis nihilominus declinandum, quos antiqui Patres eliminandos esse decernunt.

Haec itaque causa non minima est, quae monachum a saeculi discursionibus retrahat, et in sui recessus angulo stabilem reddat; quia valde miserum est a propriis quidem excessibus reprimi; sed alieni reatus maculis inquinari, cum aliis non delinquere, et alieni delicti supplicia sustinere. Malorum namque, cum incaute amicitiiis jungimur, culpis ligamur. Unde Josaphat qui tot de anteacta vita praeconiis attollitur, de Achab regis amicitiiis pene periturus increpatur, cui a Domino per prophetam dicitur: «Impio praebes auxilium, et his qui oderunt Dominum amicitia jungeris, et idcirco iram Domini merebaris, sed bona opera inventa sunt in te, eo quod abstuleris lucos de terra Juda (**II Par. XIX**).» Ab illo enim, qui summe rectus est, eo ipso jam discrepat, quo perversorum amicitiiis vita nostra concordat. Quem enim vox illa apostolica non terreat, qua nobis contestans, et a pravorum contubernio revocans, clamat? «Denuntio, inquit, vobis in nomine Domini Jesu, ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, et non secundum traditionem quam tradidimus vobis (**II Thess. III**).» Si ergo ab his omnibus nosmetipsos debemus caute subtrahere, quos non secundum traditionem apostolicam cernimus ambulare; quanti in illo saeculari supersunt

ordine, cum quibus absque periculo valeamus contubernium familiaritatis habere! Porro autem qui apostolica traditione contempta, aliam doctrinam sive dogmatizando, sive vivendo superinducere nititur, orthodoxi et religiosi viri perfrui consortio non meretur, apostolo quoque Joanne attestante, qui ait: «Si quis venit ad vos, et hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domo, nec Ave ei dixeritis; qui enim dicit illi Ave, communicat operibus ejus malignis (**II Joan. XIII**).» Quibus nimirum apostolicae veritatis instructi sententiis evidentissime comprobamus, quia qui cum sceleratis hominibus carnaliter amicitias jungunt, alieni reatus participes fiunt; et cum illis simul extremae ultionis coguntur subire iudicium, cum quibus tamen in hac vita simul non admisere peccatum.

CAPUT XV. *De monachis qui pretiosis vestibus delectantur.*

Hoc etiam vitium, quod videlicet jam persecuti sumus, discurrentem monachum familiariter obsidet, quia profecto nunquam sic ad purum valet a se lepram virosae proprietatis excutere, quin sibi necessarium videatur, quantumlibet apud se occasione itineris **259** retinere. Hinc etiam pretiosarum amor vestium nascitur, ne videlicet in publicum prodiens, despicabilis esse videatur. Verumtamen dum exterioris indumenti phalera quaeritur, cuncta interioris hominis compositio dissipatur. Haec autem insania falsa, nescio quo pacto, ita perversae mentis oculos caecat, ut nec quae apud homines honestas sit, videat; neque unde apud Deum quis

clarius videri possit, attendat. Et revera insania est, et falsa est. Insanum quippe est, occulti arbitri iudicium superbiendo contemnere, et humani favoris auram molliori veste captare. Falsum vero est, quia unde oculos superni Spectatoris offendit, inde etiam nihilominus apud humanae existimationis iudicium cadit; et ex qua re hominibus videri clarior appetit, ex ea se quodammodo dentibus publicae obrectationis exponit; cumque nitor indumenti ad intuendum se oculos provocat, linguas etiam ad carpendum hunc, qui induitur, derogationum spiculis armat. Quis enim monachum mollibus indutum videat, et non protinus illum divino vacuum spiritu, terrenis potius, quam coelestibus inhiare decernat? Quae enim sit mens ex veste colligitur, et juxta exteriorum cultum quae sit intentionis species iudicatur. Quod nimirum cum evangelica auctoritate concordat, cum dicitur: «A fructibus eorum cognoscetis eos (**Matth. VII**).» Quanquam isti non veniant ad nos cum vestimentis ovium; quandoquidem vestimentum ovium vestis est humilitatis et innocentiae, non arrogantiae vel rapinae. Illa autem vestis rapinae esse non immerito nuncupatur, quae duarum, vel etiam trium vestium summa coemitur. Rapinae namque scelus admittit, qui vanae gloriae deditus in sui corporis indumentum solus insumit, unde et fratrem suum secum contegere communiter potuit. Rapinam procul dubio perpetrat, qui vani honoris ardore succensus, duarum impensas vestium in unam prodigit, et proximum suum, quem sicut semetipsum amare debuerat, in sua nuditate relinquit.

Sed hoc distat inter istos encoeniatis, videlicet monachos, et illos hypocritas quos Evangelium notat; quia illi, teste Veritate, veniunt ad nos in vestimentis ovium, intrinsecus

autem sunt lupi rapaces (**Matth. VII**); isti autem intus vento vanae gloriae crepantibus ilibus intumescunt, foris autem in veste rapinae, sicut probatum est, ac per hoc in veste luporum arroganter incedunt. Itaque cum Dominus de Joanne dicat Judaeis: «Quid existis videre? hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt (**Matth. XI**);» profecto monachus, qui nitorem pretiosae vestis affectat, non superni Regis, sed mundi hujus militiam bajulat: et licet videatur specietenus Deo suae quasi obedientiae munus offerre, sed aperte vincitur, humanum captando favorem, vanae gloriae veraciter deservire. Porro autem si sub obtentu obedientiae licet mollibus indui, cui potuit haec remissio liberiori dispensatione concedi, quam B. Joanni, qui praecipue obsequelae donatus officio, venerat corda patrum in filios nova praedicatione convertere, et perfectam plebem Christo Domino praeparare (**Luc. I**)? Nunquid et ipse Dominus providere sibi calceamenta non potuit, **260** cujus gentilis perfidia sola inter se vestimenta divisit? Nam si ei minime calceamenta deessent, de illis etiam sacrae historiae series non taceret.

CAPUT XVI. *Quod sicut pretiosa vestis ad iram, ita humilis Deum ad indulgentiam provocat.*

Rex Ninive purpura indutus propriae civitatis excidium meruit; coopertus sacco divini furoris motum contriti cordis

humilitate placavit (**Jon. III**). Ezechias quoque cultu regio decoratus, terribiles regis Assyriorum minas tremefactus audivit; sed mox ut ipse cilicio tegitur, cilicioque contactos ad prophetam mittere nuntios non erubuit, propinquae divinae victoriae, et optatae prosperitatis oraculum reportavit (**IV Reg. XIX**). Quae nimirum promissio, Scriptura teste, celerem pervenit ad exitum. Nam ecce angelus Domini centum octoginta quinque millia Assyriorum una nocte percussit, deinde ipsum Sennacherib regem uterque filius parricidali quidem, sed digno gladio trucidavit (**ibid.**).

Vides igitur apud Deum quantum vestis fluxa distet ab aspera. Perpendis, quia quem iratum experiri delicata meruerat, vilis et abjecta vestis iudicem placat; et quem plectibilem illa reddiderat, venia dignum ista commendat. Cujus autem momenti apud Deum vestium sit ornatus, egregius ille prophetarum Isaias evidenter ostendit, qui nimirum ad divinae jussionis imperium vestimenta deposuit, et per trium annorum spatium nudus, et discalceatus incessit. Erubescat igitur humana superbia, confundatur mens misera vanae gloriae peste corrupta, dum ille videlicet organum Dei, templum Spiritus sancti, divinae justitiae propalator, non dubitavit publice nudus incedere. Et infelix homo, qui ne ullum quidem meruit divinae familiaritatis indicium, superstitiosum laciniosae vestis affectat ornatum; et dum male coloratae vestis fucos induitur, lubricus aspici a semetipso, superni Speculatoris oculos non veretur averti. Ita sane dum indumentum illud arrogantiae sub divina aestimatione despicitur, is etiam qui induitur, consequenter abominabilis judicatur.

Sed esto, videlicet ut Isaias nudus incesserit, nunquid tunc cum vestitus ire consueverat, indui mollioribus indulgebat? Interrogemus ergo ipsam propheticae narrationis historiam, et audiamus quid sibi vox divina praecipiat: «Locutus est, inquit, Dominus in manu Isaiae filii Amos, dicens: Vade, et solve saccum de lumbis tuis, et calceamenta tolle de pedibus tuis (**Isa. XX**).» Qui enim non aliud quoddam vestimenti genus, sed saccum de lumbis auferre praecipitur, profecto quanti sibi vestium litura constiterit, liquido declaratur. O quanta tunc erant regum, et principum terrae triclinia deaurata! quot pictis circumfusa tholis purpurata cubilia! quanta praedivitem ornamenta gemmis micantibus insignita! quot laquearia cedrinis et cypressinis instructa sigillis! et tamen omnibus spretis, despicabiliterque contemptis, hunc saccina deformitate contectum dignatus est omnipotens **261** Deus templum sibi rationale construere, et per eum quasi organum, secreti sui mysteria mortalibus revelare.

Discat ergo, discat encoeniatus monachus, quam male mercatur, quia unde clarus apparere humanis oculis appetit, hinc procul dubio in superni Judicis aestimatione sordescit: unde impensius ab hominibus honoratur, inde magis a Deo despicitur; cumque in admirationem sui intuentium oculos provocat, ab obtutibus se divinae gratiae contenebratus elongat.

CAPUT XVII. *De his qui vilitatem vestium
vulgare mercantur applausum.*

Sed quoniam loquendi de vanitate vestium se occasio prae-buit, sicut de his qui mollibus delectantur pauca perstrinximus, ita etiam de illis, qui eodem quidem laborant morbo, sed diversa feruntur insania, breviter disseramus. Sunt namque nonnulli, qui vilium deformitate vestium favorabilem vulgi mercantur applausum; et hac jucundius delectatione pascuntur, si dum pro accuratae deformitatis industria videntur abjecti, per efferentium populorum ora volitant gloriosi. Gaudent de se inquirentium discussiones fieri; gaudent se, velut mirandum aliquid, digito demonstrari; qui nimirum de sua deformitate compositi, de obscuritate conspicui, de humilitate videri machinantur excelsi. Versuta siquidem diabolicae calliditatis astutia ad hoc deprimuntur, ut sublimes appareant; ad hoc deturpantur, ut oculis intuentium spectabiles enitescant.

Porro autem isti cum superioribus diversa quidem summa est, quam expendunt; sed unae sunt merces, quas concorditer emunt. Vana gloria nempe, quasi quaedam negotiandi materia in medio posita est, ad quam videlicet diversi mercatores accedunt. Alii vilia indumenta tanquam pretium de marsupio proferunt, alii redhibere pretiosa contendunt. Sed dum quique pro suis partibus satagunt, qui viles vestes afferunt, reliquis emptoribus continuo praeferuntur. Qui enim delicatis vestibus utitur, sicut superius dictum est, saepe unde captare auram favoris aestimat, inde latius obtreptatorum morsibus patet; qui vero vilis indumenti extremitate contentus est (porro de monachis loquor) cujuscunque intentionis studio, scilicet sive prave, sive recte id faciat, sanctitatis illum opinio contuentibus plerumque commendat; et quo in

exteriori habitu deformior quisque conspicitur, eo majori saepe dignus reverentia judicatur.

CAPUT XVIII. *De vera humilitate David.*

Verumtamen quisquis ille est, qui de proprii habitus vilitate supernae retributionis praemium sperat, necesse est, ut omnem laudis humanae favorem sub pedibus suae mentis, ac si coenosum lutum calcare non desinat; qualemque se spectantium obtutibus praebet, **262** talem se intra conscientiae suae secreta dijudicet. Unde David cum eum Michol filia Saul objurgaret, dicens: «Quam gloriosus fuit hodie rex Israel discooperiens se ante ancillas servorum suorum, et nudatus est, quasi si nudetur unus de scurris (**II Reg. VI; I Par. XV**);» ut ostenderet, quia eadem humilitas vigeat in mente, quam prandebat in corpore, non iratus efferbuit, non elationis verba respondit, sed humiliter dixit: «Vivit Dominus, quia ludam, et vilior fiam plusquam factus sum, et ero humilis in oculis meis (**ibid.**)» In quibus verbis verae humilitatis forma proponitur, dum non minus interior, quam exterior humilitas demonstratur. Nonnulli enim quo se deformius in exteriori compositione dejiciunt, eo de se intrinsecus majora decernunt. Qui profecto aliud optant se in superficie videri, aliud latenter intelligi: et unde se humiliter in publico deprimunt, inde in occulto elatius intumescunt. David autem, ut extrinsecus se humilem praebeat, dicit: «Ludam et vilior fiam plusquam factus sum.» Ut vero humilitatem mentis ostendat, adjungit: «Et ero humilis in oculis meis;» ac si patenter dicat: Et exterius humiliabor, ut aliis exemplum salutis exhibeam; et

intus humilis ero, ut in ejusdem salutiferae humilitatis radice et ipse persistam. Qui ergo ita simpliciter graditur, ut qualem se in deformatione sui habitus praebet, talem se in opinione videntium esse desideret, hic profecto Christi improprium veraciter portat, et crucem post eum mundo mortuus bajulat, tantoque in divinis obtutibus clarior redditur, quanto apud humanos oculos despicabilior judicatur, et fructuoso commercio is, quem vestis exterior foedat, gratia interiore coruscat.

*CAPUT XIX. Quod mollia indumenta minus
perfecti fastidiant, perfectiores aliquando
indifferenter admittant.*

Nonnulli etiam sunt, qui rectae intentionis studio vilibus indumentis diutius assueti, si contingat aliquando, ut quantumlibet mollioribus contegantur, liberae humilitatis supercilio dedignante fastidiunt; et sicut alii foedis, ita isti pretiosis indui vestibus erubescunt; delicatos sane habitus tolerant, despicabilium asperitate fruuntur; fiunt illis omnia corporum ornamenta dedecori, deformitas honestati. Horum quidem Esther speciem tenuerat, cum dicebat: «Tu scis, Domine, necessitatem meam, quod abominer signum superbiae et gloriae meae, quod est super caput meum in diebus ostentationis meae, et detester illud quasi pannum menstruatae et non portem in diebus silentii mei (**Esther XIV**).» Hi quidem sancti desiderii ardore fervescunt, adhuc

tamen adversum passionum suarum tentamenta confligunt. Alii autem ad tantae mortificationis celsitudinem pervenerunt, quod jam ad utraque velut insensibiles facti, sicut vilibus indui consuetudinaliter expetunt, ita etiam ubi res exigit, pretiosa quaeque, vel nitida nullatenus perhorrescunt: utraque scilicet uno contemplantes aspectu, quos nimirum **263** mollia non resolvunt, et aspera non affligunt.

Istorum quoque forma Judith fuerat, quae videlicet ciliciis eatenus usa, cum necessitas petiit, diversis se corporeae venustatis infulis adornavit, sacra testante Scriptura, quae ait: «Abstulit a se Judith cilicium, et exuit se vestimentis viduitatis suae, et lavit corpus suum, et unxit se myrto optimo, et discriminavit crinem capitis sui, et imposuit mitram super caput suum, et induit se vestimentis jucunditatis suae, induitque sandalia pedibus suis, et assumpsit destrariola, et lilia, et inaures, et annulos, et omnibus ornamentis suis ornavit se (**Judith X**).» Cum his igitur ornamentis sancta femina et verae circa se humilitatis custodiam tenuit, et eum, quo locupletata fuerat, paupertatis spiritum non amisit.

CAPUT XX. *Vagatio multis fuit occasio pereundi.*

Sed dum ego monachum pretiosis indutum exuere gestio vagantem, quem arripueram, de manu propriae disputationis amitto: et jam procul elongantem vix aspicio, dum solas mihi in manibus vestes remansisse perpendo. Abjectis itaque vestibus, ipsum perneciter insequamur, et comprehendentes, si

fieri possit, sistere laboremus. Noverit ergo monachus vitio vagationis addictus, quia nisi a saeculo pedem retrahat, et ad serviendum Deo in loco remotionis se perseveranter accingat, nec perfectionis culmen attingere, nec ordinis sui digne poterit munia custodire. Dina quippe Jacob filia, quandiu se intra tabernacula paterna cohibuit, illibatae virginitatis jura servavit; postquam vero ad videndas mulieres regionis illius egressa, publicum petiit, hostem protinus virginitas pertulit, et alienae libidini turpiter prostituta servivit (**Gen. XXXIV**). Uxor Levitae de latere montis Ephraim, donec in penetralibus posita curis se domesticis occupavit, conjugalis thalami pudicitiam custodivit; ducta autem relictæ cognationis affectu, patriam parentesque revisit: dehinc rediens multis corruptionibus furiosae libidinis praeda succubuit: et dum in carne periclitantis pudicitiae naufragium pertulit, ignominioso vexata ludibrio etiam spiritum exhalavit (**Judic. XIX**). Thamar soror Absalon, dum in fraternis laribus simpliciter habitat, intemeratae virginitatis genium servat; cum vero Amnon filio David fraternae dependit visitationis officium, praereptae virginitatis plorat incurrisse dispendium (**II Reg. XIII**); et tandem experta quod tutius esset manere, quam progredi, licet sero, secretum otium noxiae praetulit vagitati.

Et tu igitur si vis animam tuam in suae virginitatis integritate persistere, si abominandum ducis foedis et violentis corruptoribus subjacere, secretum appete, recessum singularitatis inquire, aures et oculos a negotiorum saecularium vanitate firmiter obstrue, carnalium hominum colloquia destructioni magis, quam aedificationi profutura contemne. Nam juxta Salomonem: «Qui tangit picem, inquinabitur ab ea (**Eccli. XIII**).» Intra conscientiae ergo tuae

te cubiculum **264** collige. Cunctis domus tuae foribus, cunctis videlicet sensibus censoriae disciplinae repagula, ne quis ingrediatur, appone. Fons enim, cui circumquaque ne effundatur occluditur, undis ad alta profluentibus elevatur; econtra, qui per plures rivos hinc inde deducitur, mox ut super eum aestus ferventior incubuerit, exsiccatur. Denique si deambulanti David in solario domus regiae clausae fores obsisterent, in lavantis se Bersabee concupiscentiam nullatenus exarsisset (**II Reg. XVII**); sed quia oculum sub custodia disciplinae non tenuit, ipse quoque post eum in immane hiantis ruinae barathrum totus in praeceps ruit. Lubricatis enim gressibus, totius sui expertus est lapsum, dum solius frenum relaxavit obtutus; cui videlicet illud Jeremiae aptissime congruit: «Depraedatus est, inquit, oculus meus animam meam (**Thren. III**).» Si ergo tam sublimis coeli columna propter solam oculorum vagationem gravissime corrui, quid de nobis infirmis et parvalis sentiendum, qui per saeculum discurrentes, nos extra nosmetipsos prorsus educimus; et visum, atque auditum, omnesque sensus nostros hauriendis mundi vanitatibus occupamus?

CAPUT XXI. *Quod Esau vagatio dejecit, Jacob stabilitas exaltavit.*

Quae autem distantia sit inter monachos, qui secreti remotionem diligunt: et eos qui se per exteriora diffundunt, in duobus Isaac filiis luce clarius edocemur. Scriptum namque est: «Quia factus est Esau vir gnarus venandi, et homo agricola, Jacob autem simplex habitabat in tabernaculis (**Gen.**

XXV).» Sed iste prudenter simplex fratris primogenita, et benedictionem patris, proventus sui cautus exsecutor accepit; ille fatuitate gnarus, quia in gladio viveret, et fratri suo velut domino famulus serviturus esset, audivit. Attamen iste nisi in tabernaculis resedisset, procul dubio primitivae benedictionis immunis existeret; ille nisi pervagus se in exteriora projiceret, primatus sui privilegio non careret. Iste domesticae quietis otium tenuit et divina largiente gratia, in aliena jura subsiluit; ille venandi labore confectus, et hoc, quod sibi jure competebat, amisit.

Ut autem supersedeant scutum excusationis opponere, qui saeculum perlustrantes, jactant se obedientiae legibus deservire, non ignorent, quia et Esau venatum prodiens, paternis jussionibus paruit; et tamen nec patri cibos offerre, nec optatae benedictionis meruit primitias obtinere. Quisquis enim rem quae ad vitium pertinet, consuetudine ductus, propriae voluntatis instinctu libenter exsequitur, peccat etiam si alienis imperiis specietenus obtemperare videatur. Nam cum dicitur: «Quia Isaac amabat Esau, eo quod de venationibus illius vesceretur (**Gen. XXVII**);» constat nimirum, quia Esau, ut patri cibos studio venationis acquireret, non magis paternae jussioni per obedientiam paruit, quam inolitae consuetudini quodammodo tributa persolvit. Qui ergo discurrendo per saeculum propriae libidini satisfacit, et tamen obedire **265** se majorum jussionibus asserit, noverit Deum non tam coloratis verbositatibus credere, quam de occultis hominum juxta conscientiam judicare.

Notandum autem quod nonnulli quandiu in ipsa vagatione sunt positi, non graviter corruunt; revertentes autem quasi

quodam negotiorum saecularium temeto ebrii, in immane praecipitium devolvuntur. Actionum quippe saecularium fumo suffusi oculos redeunt, atque idcirco propriis liminibus redditi, ubi pedem operis ponere debeant, non attendunt. Quod profecto idem Esau patenter insinuat, qui dum de agro rediens, oppido se conqueritur lassum, damnosum valde pepigit cum fratre commercium; dumque in se immoderatam famis rabiem saevire permisit, magnum primogenitorum decus vili parvae lenticulae coctione distraxit (**Gen. XXV**). Sic nimirum, sic qui exterioribus deditus, semetipsum deseruit, et sua postmodum corpore, non corde in interiora revocatus amisit. Contingit etiam vagationis vitio laborantibus, ut pulveratis interioribus oculis, sicut non praecavent ne in reatus foveam corruant, ita etiam postmodum quo ceciderint non advertant: itaque dum admissa quaeque considerare subtiliter negligunt, quidquid illud est, quod deliquerant, confuso mentis examine parvipendunt, culicem siquidem non liquantes, etsi camelum glutientes. Cujus quoque caecitatis Esau non immunis exstitisse cognoscitur, sicut sacra historia testante perhibetur, ubi postquam dicitur: «Quia juravit Esau, et vendidit primogenita;» deinde subnectit: «Et sic accepto pane et lentis edulio, comedit et bibit, et abiit, parvipendens quod primogenita vendidisset.»

CAPUT XXII. In duobus his fratribus patet, quid inter vagos monachos et stabiles distet.

In his igitur duobus fratribus (**Gen. XXVII**) manifeste deprehenditur quanta inter residentes atque vagabundos

monachos esse distantia sentiatur. Ille enim nisi se instabilem, et sui prodigum per exteriora diffunderet, nequaquam benedictionis paternae mysterium una cum primogenitis amisisset; iste nisi intra domestici se laris septa comprimeret, infra praescriptum subsecutionis suae limitem junior humiliter desedisset. Ille gnarus et solers a suae praerogativae jure dilabitur; iste quietus et simplex, subactis fratribus, singulari privilegio principatur. Alter saltus et lustra peragrando defessus, a primatus sui dignitate dejicitur; alter in conclavi amoeno fruens otio, ad capessendam super populos, tribusque monarchiam divinitus sublimatur.

Desinat ergo monachus, quisquis est, cum Esau ex remotionis suae claustris frequenter erumpere; desinat cum eo sub obedientiae specie causis se saecularibus implicare; ne quandoque se cum ipso lugeat divinae benedictionis extorrem, quem noxiae vagationis sortitur auctorem. Cum Jacob igitur se domesticum praebeat, cum Jacob in tabernaculis simpliciter vivat, quatenus Deum, qui vere pater est electorum, **266** boni operis vesci dapibus cupientem, non silvestrium ferarum, sed domestici gregis apparatione reficiat, quando non de externae sanctitatis superficie, sed suave sibi de conscientiae suae virtutibus edulium parat. Neque enim Deus hostiarum pelles in sacrificio sibimet mandat offerri, sed interiora potius viscerum cum ipsis quoque medullis praecipit exhiberi. Unde et in ostendendo ipso sacrificiorum ritu Moyses praecipit, dicens: «Subtracta pelle, hostiae artus in frusta concidant (**Levit. I**);» cui mandato etiam mysticus intellectus inesse deprehenditur, si subtilius indagetur. Pellem namque hostiae subtrahimus, cum a mentis nostrae oculis superficiem virtutis amovemus. Cujus artus in frusta

concidimus, cum distinguentes subtiliter ejus intima, membratimque cogitamus, ut quae foris sincera videntur et solida, intus non habeantur latebrosae vanitatis vitio cavernosa. David autem pro magno munere medullata se Deo sacrificia oblaturum esse pollicetur, dicens: «Holocausta, inquit, medullata offeram tibi, cum incenso et arietibus (**Psal. LXVIII**).»

Quisquis autem se per negotiorum saecularium exercitia delectabiliter fundit, holocausti sui medullas cum visceribus subtrahit, et solam victimae pellem Deo, quae offerri prohibetur, adolere contendit; qui vero suave Deo sacrificium offerre desiderat, recessus petat, interiora sectetur, animam suam integram, illibatamque in propria virginitate custodiat; nec discurrendo per lupanaria saeculi immundis corruptoribus, prostibuli more, substernat. Ut ergo interni sponsi conspectui placeat, non oculos suos stibio cum Jezabele depingat (**IV Reg. IX**), id est, non se fucis pompae saecularis obducatur, sed cum Judith myrto optimo sua membra perungat (**Judith X**): omnes videlicet mentis suae sensus immortalis unguine castitatis obliniat, ne in mortem per incontinentiam corruens, in fetore luxuriae computrescat.

In conclavi igitur sanctae Ecclesiae anima se pudica concludat, sicque in aeterni Regis thalamo jugiter requiescat. Non carnalium propinquorum, non complicitum quorumlibet requirat affectus, sed solius veri Sponsi delectetur amplexibus. Neque enim sine causa scriptum est: «Audi, filia, et vide, et inclina aurem tuam, et obliviscere populum tuum, et domum patris tui, quoniam concupivit Rex speciem tuam (**Psal. XLIV**).» In hujus igitur Sponsi cubiculo anima sancta ab omni saecularis strepitus turbine dormitat, super hoc

suae virginitatis auctore casti amoris facibus inardescat; cantans nimirum, et dicens: «Introduxit me Rex in cellaria sua, exsultabimus, et laetabimur in te (**Cant. I**).» Et iterum: «Fasciculus myrrhae dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur (**ibid.**).» Si vero cujuslibet occasionis articulus accadat, ut egrediendi necessitas imminere videatur, non mox ad vagandum se leviter proruat, non colloquio consanguinitatis aggliscat, non ad saeculi vanitatem fixus mundo animus incalescat, sed morose ac graviter inter se deliberet, dicens: «Exspoliavi me tunica mea, quomodo induar illam? Lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos (**Cant. V**)?»

267 CAPUT XXIII. *Quod divina dispositio sicut bonis spirituale otium tribuit, sic et pravos diffundi in exteriora permittit.*

Si igitur singularis ille Sponsus hoc desiderium animae sanctae inesse perspexerit, quia procul dubio princeps est pacis, liberam sibi spiritualis otii requiem tribuit, et omnes emergentium causarum fluctus placida circa illam tranquillitate componit. Hinc est enim quod in Canticis canticorum dicit: «Adjuro vos, filiae Jerusalem, ne suscitatis, neque evigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit (**Cant. II**).» Quo contra menti reprobae, negotiisque saecularibus inhianti, sub Babylonis specie per prophetam dicitur: «Descende, sede in pulvere, virgo filia Babylonis, sede in terra, non est solium filiae Chaldaeorum (**Isa. XLVII**).» Hoc

enim loco humana mens, virgo, non incorrupta, ut arbitror, dicitur, sed infecunda. Et quia Babylon *confusio* interpretatur, recte infecunda mens Babylonis filia vocatur, quae in eo quod nequaquam bona opera germinat, dum nullo ordine rectae vitae componitur, quasi confusione matre generatur. Sin autem virgo non infecunda dicitur, sed incorrupta, postquam statum salutis perdidit, ad confusionis suae cumulum appellatur quod fuit. Cui apte per increpationem dicitur divina voce: *Descende*. In alto quippe humanus animus stat, quando supernis retributionibus inhiat. Sed ab hoc statu descendit, cum turpiter victus sese defluentibus mundi desideriis subjicit. Cui bene mox additur: *Sede in pulvere*. Descendens enim in pulvere residet, quia coelestia deserens, terrenis cogitationibus aspersus in infimis vilescit.

Ubi adhuc ingeminando subjungitur: *Sede in terra*. Ac si aperte exprobrans dicat: Quia coelesti conversatione noluisti te regere, sub temetipso prostratus in terrenis actibus humiliare. Unde et necessario protinus additur: *Non est solium filiae Chaldaeorum*. Chaldaei namque *feroces* interpretantur. Valde autem feroces sunt, quia voluntates proprias sequentes, nec suis parcere moribus sciunt. Ferocia sunt terrena desideria, quae non solum contra praecepta Conditoris, sed saepe etiam contra percussionum verbera duram atque insensibilem mentem reddunt. Sed filia ferocium solium non habet, quia mens, quae ad amorem mundi ex pravis desideriis nascitur, atque eisdem desideriis obduratur, in eo quod se terrenis concupiscentiis subjicit, sedem iudicii amittit, nullique apud se solio praesidet, quia examine discretionis caret: quasi a iudicii sui sessione repellitur, quia per exterioris desiderii concupiscentiam

vagatur. Liquet enim, quod mens quae intus consilii sedem perdiderit, foras se per desideria innumerabiliter spargit; et quia agere intellecta dissimulat, caecatur etiam ut nesciat quid agat: et saepe justo Dei iudicio in sua voluntate relinquitur, et sub ea quae anxie appetit laboriosa mundi ministeria relaxatur. Unde et apte illic subditur: «Quia ultra non vocaberis mollis, et tenera: tolle molam, et mole farinam (**ibid.**).» **268** Constat nimirum, quod tenerae suae filiae parentes parcent, nec duris atque servilibus hanc operibus affligunt.

Omnipotens ergo Deus quasi teneram filiam vocat, quando dilectam uniuscujusque animam a laboriosis hujus mundi servitiis revocat, ne dum exterioribus actibus afficitur, ab internis desideriis induretur. Sed Chaldaeorum filia mollis, et tenera non vocatur, quia mens pravis desideriis dedita in eo, quem anxie appetit, hujus saeculi labore relinquitur: ut foris mundo velut ancilla serviat, quae intus Deum ut filia nequaquam amat. Unde et molam tollere, ac farinam molere jubetur. Mola in gyro ducitur, et farina profertur. Unaquaeque autem mundi hujus actio mola est, quae dum multas curas congerit, humanas mentes quasi per gyrum vertit; atque ex se quasi farinas projicit, quia seducto cordi semper minutissimas cogitationes gignit. Nonnunquam vero qui quietus alicujus esse meriti credebatur, positus in qualibet actione denudatur. Unde illic protinus subinfertur: «Denuda turpitudinem tuam, discooperi humerum, revela crura, transi flumina (**ibid.**).» In administratione quippe operis turpitudine denudatur, dum vilis mens, abjectaque in actionis ostentatione cognoscitur; quae quieta prius magna putabatur. Humerum mens discooperit, quando opus suum, quod ignorabatur, ostendit. Crura revelat,

quia quibus desideriorum passionibus lucris mundi inhiet, manifestat. Flumina etiam transit, quia actiones hujus saeculi, quae quotidie ad terminum defluunt, indesinenter appetit; dumque alia relinquit, alia sequitur, quasi semper de flumine ad flumen tendit.

Haec autem diximus, ut mens a solio sanctae intentionis excussa, et vagationis vitio dedita, in quo jaceat, monstraremus; quia si ad ea quae superna sunt, inhiare cessaverit, sub semetipsam etiam indesinenter ruit. In alto autem figitur, si amorem temporalium deserens, ad spem incommutabilis aeternitatis ligatur. Nec nos his verbis illud astruimus, ut monachus pervicaci proposito in sua jugiter remotione permaneat, nec aliquando progredi, ubi violenta poposcerit necessitas, acquiescat; sed hoc potius suademus, quatenus id tanto parcius, tantoque rarius agat, quanto scit, quia vagando per saeculum, neque spiritualiter vivere, neque ad perfectionis culmen valeat, etiam si diligenter invigilet, pervenire.

CAPUT XXIV. *De eremitis, qui in vagatione sunt positi.*

Sed inter omnia hominum a suo proposito deviantium genera, illud non mediocriter displicet, quod etiam ipsis sanctissimis eremitis quidam videntur admisti, quos idem pestiferae vagationis morbus exagitat: et (si dicere liceat) quasi Vertumnus, quoddam scilicet daemoniorum genus, vexat. Vertumni siquidem apud antiquos dicebantur daemones,

quorum instinctu homines in vertigine positi reddebantur instabiles. Quibus nimirum illi non immerito videntur obnoxii, qui solo quadregesimali tempore **269** in cellulis commorantes, toto pene anni circulo huc illucque discurrunt, et sic vitam suam inaniter spatiando consumunt. Qui nimirum dummodo summotenus remotiora sectantes, modo in publicum crebrius prodeuntes, in utramque se vitam, contemplativam scilicet et activam, gloriantur extendere, in neutram plenum salutis fructum probantur afferre: cumque sibi applaudant cum Jacob duarum conjugium speciali quadam copula foederari, deprehenditur illis propriae opinionis sententia in contrarium verti. Quibus nimirum contra consuetudinem et Rachel lippa, et Lia redditur infecunda; altera siquidem hebetatione visus obtunditur, altera sterilitatis animadversione feritur; quia videlicet hujusmodi homines, et per publicum discurrentes, utputa sinistrae opinionis apud populum habiti, nequaquam possunt spirituales Deo filios gignere, et velut ebrii de saeculo redeuntes, intima nequeunt penetrare. Quisquis enim desiderat ad illud inaccessible lumen acie mentis attingere, necessarium sibi est interiores oculos per diuturna vagationis spatia ab omni mundanae actionis labe purgare; ne dum ad summa speculanda oculos elevat, terrenae conversationis pulvis obsistat, et magis tenebras quas reliquerat, videat, quam lumen ad quod nititur, apprehendat.

CAPUT XXV. *Quod cellam consuetudo dulcem, vagatio reddat horribilem.*

Huc accedit, quod iis qui vitam suam sub hac inconstantia mutationis alternant, eo fit vita remotionis austerior, quo inolita vagandi consuetudine retrahuntur; ita ut eremitica dictio gravissimae difficultati, cella ipsa illis videatur horrore. Consuetudo enim facit monacho cellam dulcem, vagatio videri facit horribilem. Vagantibus cella carcer est, permanentibus suave cubiculum; silentium perseverantem monachum vigilem reddit, extrinsecus venientem sopor deprimit, assuetum jejuniis corpus sobrietas roborat, affluentium epularum fluxus enervat. Vigilia moderata aciem humanae mentis exacuit, geminatio repetiti soporis obtundit. Confabulatio crebra in mente monachi esuriem parit, secreta remotio animam in assuetae continentiae rigore custodit. Saecularium negotiorum relatio animam passionibus desiderii facit obnoxiam, sacri eloqui assidua meditatio mundo reddit extinctam. Paupertas monachi securitas est mentis, securitas mater est puritatis. Econtra rerum abundantia aculeos parit sollicitudinis, sollicitudo radix est anxietatis. Pedes illoti, manus neglectae, inculta caesaries, quasi quaedam anchora est monachi in cella jugiter permanendi; e diverso accurata delicati corporis compositio lomes est, et occasio in publicum prodeundi.

Quisquis ergo vult, ut sibi eremitica vita dulcescat, profecto necesse est, ut in ea constanti animo jugiter perseverare contendat; nec alternet vicibus, si suave jugum Domini vult portare quietus. Vita namque eremitica continuata quidem est refrigerium, intermissa quoddam **270** videtur esse tormentum. Remotione quoque continua illuminatur anima, vitia deteguntur, et quidquid hominem de semetipso latuerat, aperitur. Cum aqua de vivario, remotis quae opponebantur,

egeritur, pisces in siccum remanentes, humanos patiuntur aspectus: et a nobis cum terrenae actionis fluctus elabitur quidquid in profundo procellarum emergentium subnatat consueverat, denudatur. Venator quoque oppilatis anfractibus, densis circumsepit saltuum lustra fruticibus, unumque pro multis aditum feris fugacibus ex arte relinquit, atque illic se vibrata stringendo venabula in insidiis ponit; sicque compendium sibi laboriosae venationis attribuit, dum pernecium ferarum vestigia, quae persequi per infinita nequiverat, in egressionis solo vestibulo negotioso otio quietus exspectat. Et nos cum vitiis ad pravi operis libertatem prodire nitentibus, terrenae actionis meatus occludimus, quasi uno in loco illis insidias ponimus, quia cum solis cogitationibus jugiter dimicamus. Sicque vitiorum nostrorum bestialis feritas facile capitur, dum solum cogitationis humanae pervium singulariter custoditur. Auceps etiam cunctos undique gurgites ramalium densitatibus operit, atque ad unum hauriendae dulcis aquae locum confluere volucres praescripta necessitate compellit; dumque solus ille ad bibendum locus exponitur, circumposita muscipularum argumenta felicitis aucupii proventionem ditantur. Ut ergo diversis animi passionibus facile possimus laqueos captionis injicere, obtrusis negotiorum saecularium rivulis, adversus solos cogitationum impetus studeamus viriliter decertare, ut dum vitia nostra ab actione deterrita, solis cogitationum fluctuationibus advolant, facile in sanctae prudentiae laqueos cadant.

CAPUT XXVI. *Quod saepe monachus falsa carnalium promissione decipitur.*

Notandum autem, quia saepe servus Dei per hujus mundi membra decipitur, dum ad dirimendas dissidentium lites, vel ad aliqua peragenda, ecclesiasticis scilicet usibus profutura, importunius invitatur: imminens namque periculum multorumque commune discrimen, nisi progrediatur, exaggerant. Quod si accesserit, cuncta ad suae voluntatis arbitrium, atque ad felices exitus proventura, multipliciter asseverant. Antiquus enim hostis videns militem Christi in procinctu sancti certaminis positum, non aliter posse a sui propositi fervore tepescere, machinatur uberius cujusdam fructus superficietenus bonum adumbrare, ut dum lucrum majus attenditur, bonum, quod in praesenti est, ad tempus quasi dispensatorie postponatur. Sed qui mendacis mundi consuetudinem frequenter expertus est, prudenter novit et vana suggerentium commenta respuere, et se ab infructuosi laboris exercitio graviter custodire. Apud quosdam namque absentis monachi auctoritas gravis est; si autem praesens adfuerit, nullius judicatur esse momenti. Saepe enim cujuspian venerabilis viri litteris reverentiae honor impenditur, **271** qui personae, si adsit, indevotius exhibetur. Apud saeculares nempe religiosus quisque veluti pictura est. Pictura siquidem si procul assistat, inhianter, et cum aviditate prospicitur; si juxta sit, contemptibilis judicatur. Et spiritualis quisque carnalibus absens quidem timori, praesens autem videtur despectui. Quod et Apostolus sibimet contigisse testatur, cum ait: «Epistolae graves sunt, et fortes, praesentia

autem corporis infirma, et sermo contemptibilis (**II Cor. X**).» Quos enim Epistolarum fortitudine et gravitate terruerat, his corporali praesentia despicabilis apparebat. Quid autem mirum, si justis quibuslibet viris ista contingant, cum et de ipso electorum capite, Redemptore videlicet nostro, non dissimile quid evangelica series asserat? «Herodes, inquit, viso Jesu, gavisus est valde; erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eo quod audierat multa de illo (**Luc. XXIII**).» Sed videamus hoc tam magnum, tam diuturnum desiderium, quod in absentem Dominum falsitas Herodiana tenuerat, in quem tandem exitum oblata vivendi facultate concluderet. Quod nimirum manifeste declaratur, cum paulo inferius subditur: «Sprevit autem eum Herodes cum exercitu suo, et illusit indutum veste alba, et remisit ad Pilatum (**ibid.**).» Ecce quem vulpes illa malitiosa desideraverat, sprevit: quem videre cupiebat, illusit; et quia vitam non pro vivendi amore quaesivit, remittens eum ad Pilatum, in impietatis suae morte remansit.

CAPUT XXVII. *Ut monachus se a mundi implicatione custodiat.*

Quisquis ergo in procinctu coelestis militiae positus ad supernae patriae municipium properat, studeat male blandientis mundi promissa respuere, abhorreat se sub qualibet specie actionum saecularium laqueis irretire. Habet deputatum sibi propriae servitutis officium: sufficere sibi credat, si indictae sibi obedientiae praescriptum munus possit implere. Illud ad memoriam revocet quod scriptum est: «Cave

ne in multis sint actus tui (**Eccli. XI**).» Saecularibus relinquatur saecularia jura componere. Satis sit servus Dei perituro huic mundo se mortuos exhibere. Sicut enim absurdum est, bonis mala praeferre; ita etiam fatuum, optimum bono inferius judicare. Maria, quia optimam partem elegit, sufficere sibi credidit; nec se ad bona Marthae, frequens videlicet ministerium, reclinavit (**Luc. X**). Moyses, quia ab humana conversatione remotus, bis quadragenario dierum numero jejunavit, bis etiam legem Domini digito scriptam suscipere meruit (**Exod. XXIV**); Aaron autem, qui ad custodiam populi derelictus est, cognoscitur idola fabricatus (**Exod. XXXII**).

Sic nimirum, sic plerumque contingit, ut qui propria non contentus, alienae progreditur saluti consulere, sui potius cogatur periculum sustinere; cumque alii, velut inter procellosa naufragia palpitanti, manum porrigit, ipsum quoque praecipitem vorax fluctus involvit. Tutius ergo est sub hujus vitae nocturna caligine, nos **272** in littore positos naufragantibus lumen ingerere, quam ad eos compassionis gratia cum propriae vitae periculo pernatate; quatenus ipsi per nos dato recti cursus indicio, sinum tuti portus attingant, non autem nos ad eos transfretantes vorago spumosi maris absorbeat. In vertice montis Raphidim Moyses orabat, et duce Josue, Israel in convalle pugnabat. Sed si Moyses in adjutorium populi sui ad campestria descendisset, Amalech procul dubio Israelitarum caedentium terga percuteret. Si ille manus ad corripienda arma deponeret, facta suorum strage, facilem victoriam adversariis triumphantibus praebuisset. Quod nimirum patenter agnoscitur, si ipsa sacrae historiae series subtiliter attendatur, ubi dicitur: «Quia cum levaret

Moyses manus, vincebat Israel; sin autem paululum dimisisset, superabat Amalech (**Exod. XVII**).» Orantis ergo manus, manus praeliantium roborabant; et quia istae imbelles ad coelum patebant, idcirco illae dimicantes victoriam caesis hostibus obtinebant. Illarum quidem fuit pugna, sed istarum non ambigitur fuisse victoria; quia ut illis daretur vincere, istae meruerunt divinitus impetrare. At contra, Balaam filius Beor, qui ad praelium cum Madianitis egreditur, cum his, quos jugulare decreverat, gladio trucidatur (**Num. XXXI**). Et jure, qui proprio non est contentus officio, discrimini redditur obnoxius alieno. Infelix meruit inter bellantium cuneos hostilibus gladiis confossus occumbere, qui in pace positus per prophetiae oraculum ipsius belli potuisset exitum renuntiare.

CAPUT XXVIII. *De libertate, et discretione Elisei.*

Nequaquam sic Eliseus, qui nimirum Joram regem Israel adversus Moab properantem, non ad bella secutus est, sed tantum sufficere credidit, quod ei successum belli et adfuturam concisis hostibus victoriam praedixit (**IV Reg. III**). Sed cur dicimus, quia nequaquam in praelium regia castra secutus sit, cum et Naaman de remotis Syriae finibus veniente, et ostio domus suae cum equis, et curribus humiliter assistente, non limen egredi dignum duxit, non janua ut ingrederetur aperuit: sed per nuntium potius quae fuerint facienda, mandavit? Et certe Naaman isti multiplex mundanarum dotum suppetebat copia, quibus honorandus

esse videretur. Sicut enim testatur historia: «Princeps erat militiae, vir quoque magnus apud dominum suum, et honoratus (**ibid.**).» Per illum enim dedit Dominus salutem Syriae. Erat insuper, sicut scriptum est, vir fortis et dives. In ipsa etiam expeditione positus, substantiae facultate non erat omnino vacuus. Tulerat enim secum, sicut legitur, decem talenta argenti, et sex mille aureos, decem nihilominus mutatoria vestimentorum quae etsi cujusmodi fuerint, Scriptura non dicat, gravibus tamen auri, argentique connumerata ponderibus pretiosa fuisse quis ambigat? Quanti sunt hodie qui monasticae institutionis professione censentur, quibus si tam potens, tamque famosus vir pro foribus dignaretur assistere, mox etiam **273** festinantes reverenter occurrerent, ut ingrederetur, humiliter obsecrarent, et non tam quae utiliter implerentur, quam quae libenter audirentur, assentationis verba proferrent? Qui etiam si tantopere rogarentur, nequaquam suscipere oblata renuerent, praesertim si aliquantulum numerosior alendorum fratrum sibi conventus adesset. Eliseus autem Spiritus sancti discipulus, spe dives, thesauro fidei locuples, licet centum prophetarum filios sub disciplinae suae magisterio sustentaret, pecuniam sprexit, munera repulit, et impensae gratiae vicem recipere laudabiliter recusavit, ne videlicet quod gratis acceperat, ad dantis injuriam vendere videretur. Venienti autem Naaman nequaquam superbe, sed prudenter non assurrexit, ne videlicet alienigenae, et de terrena adhuc gloria praesumentis reverentiam exhiberet: nimirum jam tunc apostolicae dignitatis imaginem praeferens, quam Paulus postmodum expressam repraesentat, dicens: «Quandiu sum apostolus gentium, ministerium meum honorificabo (**Rom. XI**).» Nunquid enim minister humilitatis existimandus est,

Naaman superbe fixisse pro foribus, qui de monte Carmeli in quo manebat, a femina se passus est pertrahi, et Sunamitem illam non solum comitatus, verum insuper est secutus? Nam cum illa diceret (**IV Reg. IV**): «Vivit Dominus, et vivit anima tua, non dimittam te;» mox sequitur Scriptura, dicens: «Surrexit, et secutus est eam.» Nunquid etiam copiosa munera tumidi fastus supercilio respuit, qui a viro quodam de Balsalisa veniente, viles hordeaceos panes charitative suscipere non despexit?

Sed hic dum prophetae obstaculum, ne tumidae elationis arguatur, apponimus, in nosmetipsos exactoriae quaestionis aditum aperimus. Potest enim adversus haec quae proponimus, quaestio hujusmodi fieri: Si tantus propheta, et panes de manibus offerentis accepit, et exire de eremo feminea supplicatione consensit; qua ratione monachus, vel saeculum frequentare non audeat, vel suscipere munera difficilius acquiescat? Ad quod nos sub compendio respondentes, nequaquam quid accipiendi licentiam monacho prorsus abscidimus, sed quo id temperatius, et cum discretione fiat, cum fraterna devotio postulat, suademus: nimirum ut necessaria quaeque, sicut propheta panes quibus indigebat, accipiat, et quae superflua judicaverit, sicut ille pecuniam, non admittat.

Quod autem Eliseus ad resuscitandum Sunamitis filium, de montana remotione descendit, hujus temporis monachis potius est venerationi habendum, quam imitandum. Liceat sane monacho ad saeculum ex voluntate recurrere, quoties mortuum hominem ad vitam potuerit suscitare. Illud namque propheticum iter omnino cognoscitur, et virtute plenum per resurrectionis humanae miraculum, et typicum per

significationis internae mysterium. Quid autem significet non otiosum creditur, si breviter apponatur. Sunamitis nempe filium puer ab Eliseo missus cum baculo non resuscitavit: per semetipsum vero Eliseus veniens, seque super mortuum sternens, atque ad ejus membra se colligens, huc illucque deambulans, et in ore mortui septies aspirans, hunc ad redivivam lucem **274** protinus per mysterium compassionis animavit. Auctor siquidem humani generis Deus quasi mortuum puerum doluit, cum extinctos nos iniquitatis aculeo miseratus aspexit. Et quia per Moysen terrorem legis protulit, quasi per puerum virgam misit. Per legem quippe Deus virgam tenuerat, cum dicebat: «Si quis haec vel illa fecerit, morte moriatur (**Exod. XX, XXI**).»

A peccati igitur morte lex nos suscitare non valuit, sed ad statum vitae Deus aspirata mansuetudinis gratia clementer erexit. Sed puer cum baculo mortuum suscitare non valuit, quia Paulo attestante: «Nihil ad perfectum adduxit lex (**Hebr. VII**).» Ille autem per semetipsum veniens, et super cadaver se humiliter sternens, ad exaequanda sibi mortui membra se collegit: «Quia cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est se esse aequalem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo (**Philip. II**).» Huc illucque deambulat, quia et Judaeam juxta se, et longe positas gentes vocat. Super mortuum septies aspirat, quia ad perceptionem divini muneris gratia septiformis Spiritus in peccati morte jacentes inflamat. Moxque vivens erigitur, quia is, quem terroris virga suscitare non potuit, per amoris spiritum puer ad vitam redit (**IV Reg. IV**).

Quis ergo propheticum discursum jure audeat in exemplum trahere, cujus nimirum constat, quia neque virtutem, neque mysterium possit aequare? Excubet igitur assidue bellator Christi in procinctu coelestis militiae lorica munitus fidei; pro castris sui imperatoris ad dimicandum paratus semper assistat, ne fortassis extra castra vagantem reperiens eum gladius hostilis absumat. Donec Abner commilitonum castris interfuit, adversariorum cuneis terribilis exstitit; postquam vero arma deposuit, rudioris adhuc militis gladio, caesi nuper Asael poenas exsolvit (**II Reg. II**). Uriae quoque si propriae domus hospitium placuisset, sententiam procul dubio regiae indignationis, ac fraudis evaderet. Sed quia extrinsecus in alienis, quam in proprio dormire cubiculo maluit, auctores suae mortis litteras ad castrorum urbem obsidentium principem reportavit (**II Reg. XI**).

CAPUT XXIX. *Quod hoc tempore praedicatio non, sicut olim, sit admodum fructuosa.*

Et quidem fuit olim tempus, quo bona annuntiantibus mundus egebat, sed elapsa sunt, ac evoluta tempora, quibus religiosus quisque potuerit saecularibus fructuose consulere, et in mente carnalium spiritualia non inutiliter seminare. Nunc infelices quique verba vitae fabulas deputant, et salutaribus monitis licet aures adhibeant, ea tamen servare declinant. Porro si fidei oculos ad transacta reducimus, velut fructuosos ramos in

sterilia degenerasse vitulamina, praeteritum in hoc praesens saeculum invenimus.

Quis enim non miretur, quod Ninive, spatiosa nimis et incomparabilis civitas, ad vocem unius hominis tam facile a sua pravitate **275** convertitur; et innumerabilis populus, non solum cum parvulis et mulieribus, sed etiam cum jumentis ad poenitentiam revocatur (**Jon. III**)? Quis hoc tempore, non dicam infirmæ aetati, vel sexui, sed ipsis etiam viris praesumat jejunia triduana praescribere, ut nec aquam bibere, nec quidquam omnino cibi liceat degustare? Ecce apud gentiles bruta etiam pecora ad prophetae vocem triduanos cibos levant; cum et ipsi homines sub evangelica disciplina, ultra diem jejunare contemnunt. Illi ad poenitentiam uno praedicante unanimiter confluent; isti praedicatorum turbas indesinenter audiunt, et obedire nullatenus acquiescunt. Quis etiam non obstupescat, quod omnes viri Juda et Benjamin, quicumque uxores alienigenas duxerant, ad praedicationem Esdrae sacerdotis non solum illicita connubia dissolverunt, sed et omnem sobolem quae ex eis genita fuerat, abjecerunt (**I Esdr. X**)? Quis nesciat quantus virorum amor circa uxores proprias vigeat, quanta circa filios pietas paternum pectus astringat? Quis ignoret ad dissolvendum duplex hujus necessitudinis vinculum, quo moerore, qua amaritudine se potuerunt viscera humana concutere? Quo vehementissimi doloris incendio paternus affectus, conjugalis animus compulsus est aestuare? Habentes tamen veram circa Deum pietatem, ad nihilum redegerunt falsae pietatis imaginem; atque ut essent in spiritu veraciter pii, facti sunt contra carnem et sanguinem laudabiliter rigidi. Armaverunt se contra jura naturae, ut naturarum Auctori fideliter militarent. Obliti

sunt erga filios, quod fuerant genitores, ut veri patris ipsi ascriberentur haeredes; atque ut supernae pacis sibi foedera resarcirent, conjugalis tori copulam resciderunt. Nesciunt servare matrimoniis fidem, ubi fides melior ad proprium recalescit auctorem. Quibus utique convenienter aptatur quod per Moysen dicitur: «Qui dixit patri suo et matri suae, nescio vos; et fratribus suis, ignoro vos, et nescierunt filios suos, ii custodierunt eloquium tuum, et pactum tuum servaverunt (**Deut. XXXIII.**)»

Quis, rogo, nunc possit incestuosa conjugia quantumvis instantissima praedicatione rescindere? Quis valeat, non dicam populum, sed vel unum hominem ad illiciti matrimonii repudium provocare? Clamant sacri canones, humanae in tantum scelus vindicant leges, obsistunt praedicatores Ecclesiae: et cuncta haec perditis hominibus velut aniles naeniae risum potius movent, quam ad corrigendi piaculi lamenta compungant. Ecce insuper hoc anno, sicut nostis, per Romanae sedis antistitem bis congregatum est synodale concilium, ubi denuo omnes incestuosi juxta canonum decreta, ecclesiastica sunt communione privati.

Sed quis ex tot millibus hominum saltem unum vidit ab infausti foederis abominatione divulgum? Imo ne profundiori juste clamitantis absorberetur hiato, quis eorum post haec, Ecclesiae limen terere destitit? Aut quis insuper ista considerans, ab eorum se familiaritate removit? In omnes itaque lethalis leprae contagium serpit, quia nimirum omnes eorum complices apostolicae excommunicationis nexus astringit. Enimvero quisquis conjugalis prosapiae **276** titulis insignitur, quisquis male blandientis formae avita venustate mulcetur, praesertim si largioris substantiae dotibus affluit,

vel subcrescentis sobolis indoles spem sibi futurae posteritatis infundit; consultius judicat a Deo manifeste recedere, quam adeo lucrosi matrimonii glutinum disgregare. Si vero his contraria evenerint, atque luxuriae calamitatis incommoditate percellatur, ipse vir falsae consanguinitatis lineam texit, et inaudita proavorum nomina per multa argumenta confingit, atque senes quosdam in hujus allegationis testimonium advocat, quos tamen per vitae terminum sublato e medio non ignorat. Ipse itaque sibimet accusator, et reus crimen impingit, scelus exaggerat, atque adminiculum, quo ex tam periculoso naufragio enatare possit, inquit.

Eat ergo nunc monachus, salutiferum vitae suae otium deserat, vitamque suam sub specie lucrandi animas, inania sectando, consumat. Quis enim Simoniacus nostrae commonitionis instinctu sua se aliquando sponte deposuit? Quis alieni juris violenter inductor, paterno solo depulsos in patrimonia sublata restituit? Quis in campo bellicosus armatorum cuneis constipatus, si ex aequo congredi potuit, obstaculo sequestrae pacis ad propria nisi fuso sanguine repedavit? Quis exactor egeno debitori praefixum chirographo fenus indulgit? Quis debitor creditoris haeredibus bonae fidei jura servavit? Omnia in orbe confusa, cuncta pietatis ac fidei decreta convulsa. A iudicibus justitia venditur. A legisperitis veritas tenebroso cavillatoriae argumentationis colore fuscatur. Venales sunt siquidem leges, et pecunia justificat delinquentes. Aurum nunc ipsis senatoribus praesidens in tribunalibus judicat, et velut imperator quidam pragmaticae sanctionis edicta promulgat. Sicut enim rex in secretalibus adytis de regni statu, de rerum summa deliberat; quodammodo sic aurum et latet in occulto, et sententiam depromit in publico. In sudario angusto

concluditur, et decisis negotiis calculos judiciales apponit. Plerumque enim quos causa condemnat, mendax pecunia praemio dignos procaciter asseverat; econtra, quos conscientia testatur innoxios, statuit impia coram iudicibus reos. Nummus nempe momenta legibus tribuit, atque ad suum intellectum obscuras sententias falsus interpretator inflectit. Nummus cor iudicum circa divites oleo impietatis emollit; erga pauperes vero ad exercendum vigorem rigidae animadversionis impellit. Nunc igitur avaritia malorum omnium radix, uberius pullulat, et tanquam virosae propaginis ramos per totum orbem feralium vitiorum portenta dilatat.

CAPUT XXX *Quod nunc omnia vitiorum monstra feralius vigeant.*

Haec nimirum tempora apostolico denuntiantur oraculo, dum Timotheo futura praedicit: «In novissimis, inquit, diebus erunt tempora periculosa, et erunt homines seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus inobedientes, ingrati, scelesti, sine **277** affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, protervi, tumidi, voluptatum amatores magis quam Dei, habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes (**II Tim. III**);» atque his praemissis, illico subjungit: «Et hos evita (**ibid.**).» Nunquid usque ad mundi hujus terminum Timotheus perventurus erat, cui cum pravitates hominum in novissimis diebus futuras Apostolus enumeraret, protinus ut

devitaret adjecit? an potius in unius persona discipuli, illis mandatum hoc communiter indidit, quos adhuc deputatos officio juxta finem saeculi fore praevidit? Igitur dum non dicit: His praedica, his verba vitae denuntia, sed «hos devita,» profecto modernae temeritatis insolentiam arguit, atque ab infructuosa tumidos quosque praedicatione compescit.

Quid ad haec nos monachi dicimus, qui mensurae nostrae metas excedimus, atque jus nobis alieni muneris usurpatorie vindicamus? Si Paulus discipulum in hoc ipso specialiter constitutum ab incorrigibilium praedicatione prohibuit, qua nos audaciae nota corripimur, qui nequaquam nobis delegato praedicationis officio, importune nosmetipsos ingerimus, et nostra salute postposita, alienis quasi profectibus inaniter insudamus?

Cedat ergo, cedat sterilis cura negotii. Superfluum judicetur infructuoso indulgere labori. In semetipsa mens totis collecta viribus redeat, adversus infatigabiles adversarios pervigil se ad certamen accingat. Charitatis quidem visceribus erga omnes intrinsecus affluat, ad exteriora vero se causa alienae salutis extendere supervacuum ducat. Ad se venientibus monita salutis impendat, nullius hortatu leviter propriae quietis lucra postponat. Imperialis edicti pagina veredario discurrente defertur; bullatae nobis apochae ab auctore sedis apostolicae diriguntur; synodus congregatur, religiosis viris totius concilii summa committitur. Solotenus illico se monachus flectat, honorem sacris litteris reverenter exhibeat; hujus tamen expeditionis munus a se alienum irretractabiliter ducat, reputans intra se: Quid mihi cum regibus terrae? quid mihi cum synodali conventu? Sufficiat mihi peccatis meis

flendis insistere; satis mihi sit me huic mundo mortuum exhibere.

Nolite, quaeso, monachi, nolite sub ecclesiasticae compassionis specie regum aulas irrumpere; nolite aures principum velut salutaria suggerendo, fastidiosa importunitate pulsare; credite experto, credite in hujus gratiae studiis non leviter fatigato. Imperatoriae namque majestati saepe quae suggerenda videbantur expressimus; a summis pontificibus invitati, synodalibus conciliis interfuimus; sed qui hoc tempore ista prosequitur, tanquam si semina crederet arenosis littoribus videatur.

CAPUT XXXI. Quod in synodo monachus ad episcoporum invidiam libere loqui non audeat.

Saepe namque in conciliis synodalibus positi, quosdam sibi feraliter conscios praesidere **278** in numero sacerdotum vidimus, non modo sui securos, sed ultro etiam ad aliorum crimina defendenda impudenter accinctos: qui nimirum, ut ferebatur, et cum Simone prius emerant (**Act. II**), et cum Giezi postmodum charismatum dona vendiderant (**IV Reg. V**). Quorum tanta vis erat ad excusandas excusationes in peccatis, ut inter caetera mala, etiam Simoniacae haereseos non modo defensores, sed viderentur potius assertores. Quis ad istorum invidiam monachus mutire praesumeret? Quis ad arguenda crimina, vel justitiam declarandam, vindicare sibi jus libertatis auderet? Illico saevirent, illico in nos durae suggillationis arma corriperent, et praemisso jurgio, silentium

imperarent, inter se scilicet hoc modo invicem conquerentes:
Ad concilium hoc iudicaturi convenimus.

Sed, o nova praesumptio! mortuorum sentiis subjacemus, et episcoporum sunt iudices facti, qui legaliter sub eorum fuerant legibus constituti. Quibus aliquando respondetur: Venerabiles Patres, et domini, sicut vobis specialiter praerogatum est iudicare, ita etiam minoribus Ecclesiae membris competit quod sentiunt in commune conferre; nec ulla canonum auctoritas prohibet juniores quae Ecclesiae ducunt profutura depromere, dum tamen ventilata negotia pontificalis iudicii debeat clausula terminare. Si quando ergo hoc, aut aliquid hujusmodi illis cum humilitate suggeritur, nequaquam patienter admittitur: sed quidquid a nobis in synodo dictum est, totum ad invidiam nostram superbo vocabulo iudicium nuncupatur.

Haec breviter idcirco perstrinxerim, ut in me quilibet inexpertus discat, sibimet etiam a talibus declinare quam diligenter expediat. In uno siquidem praevadante colligitur, utrum a subsequenti exercitu ignotae aquae tuto fides habeatur. Protinus se ab impetu proprii cursus institores venalium reprimunt, cum vel unum ex suis redire a nundinis vacuum non distractis mercibus cernunt. Quem ruralibus curis intentum frequenter seges negata delusit, quamplures a sterilis arvi cultura compescuit. Cum scrutator fluctuum labore frustratus, vacua lassus lina reportat, facile jam nudatos a perlustrandis inopis aquae finibus revocat. Sic nimirum me, non mihi soli, sed et cunctis fratribus meis talia tentasse sufficiat, ut dum unius labor inutilis fuisse perpenditur, non uni, sed multis a supervacui laboris impendio cautela praebeatur.

CAPUT XXXII. *Quod monachus se a mundo cohibeat, et Dei iudicium suis semper oculis anteponat.*

Quisquis ergo monachus perfectionis culmen festinat attingere, intra remotionis suae se claustra cohibeat, spirituale otium diligat; discurrere vero per saeculum, velut mersare se in lacum sanguinis, perhorrescat. Tot enim criminum magis ac magis in dies mundus contaminatione polluitur, ut quaelibet sancta mens sola ejus consideratione foedetur. **279** Et dum veteribus nova semper augentur, quid aliud agitur, quam Antichristi via procul dubio sternitur, ut jam ultra finem saeculi in mundum veniens, sine offendiculo liber ingrediatur? Et cum illius via nihil aliud prorsus quam nostra sint absque dubio scandala, eadem causa debet vestigia nostra compescere, quae illi spondet liberis posse gressibus [.....] tare.

Reprimatur ergo quilibet frater nunc in angusto suae remotionis ergastulo, ut infinitae magnitudinis domus sibi paretur in coelo. Jeremias ait: «O Israel, quam magna est domus Dei, et ingens locus possessionis ejus: magnus, et non habet consummationem, excelsus, et immensus!» (**Baruch. III.**) Nunc se vinculo divini timoris obstringat, ut postmodum jus verae libertatis obtineat. Requiescens in Christo, reputet nil sibi commune esse cum mundo; ut quod Joannes apostolus jubet, non solum corde, sed et corpore ipso conservet: «Nolite, inquit, diligere mundum, nec ea quae in mundo sunt. Si quis

diligit mundum, non est charitas Patris in eo (**II Joan. II**).» Clauescat servum Christi, nulla mundum affectione cordis diligere, atque ad hoc probandum corporalibus etiam hunc fastidiat gressibus frequentare. Ipsa porro corporalis abstinencia piae mentis odium comprobet, ut quo quisque a noxia mundi notitia magis alienatus, eo arctiori Deo familiaritate jungatur. Nunc flebilis, et moerens defixos in terram oculos teneat, quos ad eum videndum, qui venturus est in nubibus coeli cum potestate magna, et maiestate (**Matth. 26**), tunc laetus attollat, sicut scriptum est: «Respiciite, et levate capita vestra, quoniam pinquat redemptio vestra (**Luc. XXI**).»

O quam ad pronuntiandum brevissima verba, quam ad pertractandum medullitus infinita sententia! videlicet cum reprobi ejulantes tremefactis visceribus dicent: «O montes, cadite super nos, et colles, operite nos a facie Sedentis in throno (**Luc. XXIII**).» Cum denique «sol oscurabitur, et luna non dabit lumen suum, et stellae cadent de coelo (**Matth. XXIV**)» Tunc nimirum cum videbit eum omnis oculus, et qui eum pupugerunt, et plangent se super se omnes tribus terrae. Quae autem mens humana concipere, quae lingua valeat explicare quantum erit tunc electorum gaudium, quam inenarrabilis laetitia beatorum, cum periclitante mundo, ipsi de caetero subiacere periculis desinunt, et venienti immortalis Sponso accensis lampadibus tripudiantes occurrunt! (**Matth. XXV**.) Cum membra mundi ad perferenda tartareae combustionis supplicia corruunt, ipsi ad percipienda inaccessibleis gloriae praemia felices assurgunt! Cum illorum vita repente mors immortalis intercipit, istorum mortalitatem virtute resurrectionis absorptam, incorruptio gloriosa

consumit! Hoc cunctis saeculis admirandum singulare spectaculum incessanter sibi mens sancta proponat. Hanc tremendam venturae discussionis imaginem assidua prae oculis meditatione depingat. Jam se vir electus ad tribunal raptum Judicis deputet, jam se in examine positum ad reddendam rationem divinis quaestionibus perurgeri formidabiliter penset. Mundo se extraneum reddat, ut Deo propensioris gratiae largitate familiaris adhaereat. Hoc itaque modo mortuus vivat, a **280** terrenis vexationibus se subtrahat, ac velut in sepulcro jam positus, in solo Creatoris sui desiderio suaviter requiescat. Sicque in Deo vita ejus abscondita, quatenus apparente Christo, et ipse cum eo apparere mereatur in gloria (**Coloss. III**). Amen.

CAPUT XXXIII. His scriptor alloquitur venerabiles monachos Petrum et Albizonem.

Nunc igitur, fratres charissimi, alter scilicet teres forma coenobitarum, alter imitandum eremiticae conversationis exemplum, ad vos styli hujus articulum revoco, ut quibus primordium incipientis intenditur, in eos etiam consequenter peracti opusculi clausula terminetur. Videtis igitur, quam celeriter brevis haec vita pertranseat, videtis, quia mundus hic vicinum sui terminum indiciis jam evidentioribus clamat. Tellus enim genitalibus effeta humoribus, quodammodo invita aratrum tolerat, dum ferre fructus suis cultoribus negat; et velut anilis alvus, dum sanguis in corpore, vulva marcescente, frigescit, etiamsi procreandi studium non defuerit, ad gignendam tamen sobolem non assurgit. Aqua

etiam nihilominus sterilitatem patitur, ut jam piscator retibus impendium deneget, dum inopis capturae quaestus duris per elementum liquidum laboribus non respondet. Nec te, aer olim fecunde, praeteream, qui nunc, dum diversis tendicularum argumentis in volucrum captione non provenis, nimirum aucupes casso labore frustratos, ad exercitium rurale remittis; et quos dudum ad sublimia captandis tuis muneribus faciebas intentos, jam ut meminerint, cui sustendandae vitae adminiculum acceptum referre debeant, alumnae terrae reddis obnoxios: quique tunc largus quaelibet grossiora edulia tuis jubebas deliciis cedere, jam nunc ad te manum retrahens, vilia facis oluscula, velut accuratas epulas, mensas divitum infercire.

Mundus itaque, ut praedictum est, quasi longo lassatus jam senio per cuncta sua membra probabiliter indicat quia cursus sui terminos diutius non elongat. Huc accedit quod homines nunc in juventute senescunt, et juvenili adhuc decore vernante intempestivis canis verticem spargunt. Nimirum quos propria dictat aetas immaturae venustatis adhuc flore virescere, senex mundus quodam violentae auctoritatis imperio secum praecipit decrepitos apparere. Quo fit ut sicut cavernosae arboris poma mox ut producta fuerint, ante maturitatem corruunt: ita nimirum homines acerbo, ut ita dixerim, exitu priusquam ad aetatis plenitudinem veniant, moriuntur.

Cum itaque mundus praecipitem et jamjam protinus prae oculis imminentem sui cursus minetur occasum, homines etiam quotidie immaturo praeventi rapiantur interitu, quid restat nisi ut hoc brevi puncto, quo vivimus, lapsura quaeque velut jam lapsa despicere, et ad ea quae permanent, pleno fervidae mentis studeamus desiderio festinare? Ecce non levia

currentibus praemia proponuntur, et itineris nostri **281** stadium quotidie breviatur. Nulla ergo vitae praesentis offendicula nostri cursus iter impedian, nullas nobis moras carnalis illecebrae torpor innectat. Quisque jam ad promissa munera perspicacis fidei oculos dirigat, et a brutis [f. abjectis] ignaviae vinculis obviantia quaeque terrenae pravitatis obstacula robustae spei penna transcendat. Ecce enim qui de longinquo vocaverat, manum jam appropinquantibus porrigit; et quasi teneros filios vacillantibus nutantes poplitibus firmat, blandeque ac leniter in gremium suae charitatis invitat.

Adeamus ergo cum fiducia thronum gloriae (**Hebr. IV**), arripiamus tantae insignia pietatis; et quod temeritatis fuerat quaerere non promissum, pudoris sit nolle suscipere vel oblatum. Dedignemur jam coenosi hujus mundi lutum saepius corporaliter terere, cujus amorem Deo inspirante didicimus libero mentis pede calcare. Ab eo itaque, quem non diligit animus, ipse etiam corporeus reprimatur incessus: indignum censeamus visitationis nostrae frequentia, qui de nostra gliscit triumphare ruina. Inimicitias mentis ipsa quoque testetur absentia corporalis, nec crebro nostros mereatur ille discursus, quorum foedare consuevit obtutus; solusque in insidiarum suarum foveas incidat, qui nostris assidue gressibus deceptionum laqueos parat. Sic sic frustratas fraudum suarum excubias lugeat, dum nobis in pace quiescentibus nocturnae nostrae profectionis aditum callidus insidiator explorat.

Sufficiat autem nostrae discursioni divini campus eloquii. Per hunc campum jugiter gradiamur, in eo delectabiliter spatiemur. Licet illic liberis gressibus per parilem sacrarum

historiarum planitiem currere. Possumus etiam per mysticae intelligentiae profunditatem quodammodo praeruptorum illic montium celsitudinem repere. Illic perfruemur fidelium amicorum dulci colloquio, illic diversi apparatus, epularumque coelestium jure convivium. His dapibus inhians fidelis anima, assiduae lectionis alimento vegetata robur accipiat, et purissimae orationis adipe saginata pinguescat. Relinquatur fames saeculi fastidientibus convivium mundi. Nos autem illas didicimus epulas esurire, quae et famelicis satietatem assolent cum jucunditate tribuere, et tamen satiatis nesciunt fastidium generare. Quae nimirum epulae et mentis nostrae stomachum suaviter replent, et tamen cloacarum secessibus nihil debent. Nihil enim de se prorsus egestionem relinquunt, sed ad praebendas vires per omnium se venarum poros, cunctorumque viscerum penitus interna diffundunt.

282 His itaque coelestis mensae dapibus mens intenta inexplebiliter vacet, his oculus solerter invigilet; lingua articularis styli verba percurrat; cor, quae leguntur, intelligat, et mysterii latentis arcana revolvat. Hoc pabulum sacra animalia per assiduae retractationis studium jugiter ruminant, quae nimirum a ventre scientiae ad memoriae guttur saepius iterata meditatione redundant. Has, inquam, dapes mens jejuna semper esuriat, ab his vero nunquam satiata recedat; sed quo magis expletur, eo rursus ad earum appetitum avidius accendatur: sicque omnes sensus nostros circa istas vitales epulas occupemus, ut cunctis causarum saecularium negotiis insensibiles facti, vere mortui mundo, soli vivamus Deo; quatenus ipse auctor, et instructor felicissimi hujus ferculi, illis suis convivis nos dignetur ascribere, qui ex ore Veritatis merebuntur audire: «Ego dispono vobis sicut disposuit mihi

Pater meus, regnum, ut edatis et bibatis super mensam meam in regno meo (**Luc. XXII**).»

Omnipotens Deus, qui charitas est (**I Joan. IV**), fratres charissimi, sancto cordi vestro clementer inspiret, ut pro me peccatore dignemini semper orare.

SCHOLIA.

Concludendum est igitur, quia sicut ab his cavendum est, quos moderna synodorum concilia ab ecclesiastica societate repellunt; ita et ab illis nihilominus declinandum, quos antiqui Patres eliminandos esse decernunt. Hoc loco beatus Damianus loqui videtur juxta Ecclesiae morem, qui ejus aetate servabatur. Ante concilium enim Constantiense in universum prohibebatur fidelibus participare cum excommunicatis, cap. *Cautum est* 11, qu. 3. et cap. *Cum desideres*. Et alibi saepe. Verum in concilio Constantiensi, per Martini V Constitutionem, quae incipit: *Ad evitanda multa scandala*, quam et Leo X in concilio Lateranensi, sess. 11, confirmavit, eamque refert Martinus Navarus in *Summa*, cap. 27, num. 36, cujus adhuc meminit Didacus, Covarr. in cap. *Alma mater*, I par. *Relect.* paragr. 2, decretum est, «Licere fidelibus communicare excommunicatis, exceptis duobus, iis videlicet, qui nominatim fuerint denunciati, aut notorii clericorum percussores.» Juxta quod decretum, nostri doctoris zelum et sententiam interpretabimur.

Sit nomen Domini benedictum.